

Katedra

MARIBOR
LETNIK VIII.

št. 7

KATEDRO mariborskih študentov izdaja Zveza študentskih zavodov v Mariboru. — List urejate uredniški odbor glavni in odgovorni urednik DARKO PASEK, tehnični urednik JANEZ UJCIC — Uredništvo in uprava Slovenska ulica 5 tel 22 004. — Cena izvoda 50 par — Tisk Casopisno podjetje Mariborski tisk — Ziro računi 518-678-548 — Nenaročenih rokopisov in slik ne vračamo.

ZELEZNI MOZAIK

FOTO: BOGO CERIN

Ob rob drugemu plenumu odbora ZŠ MVZ

Na drugem plenumu odbora ZŠ mariborskih višjih šol (trajal je kar celih pet ur) so udeleženci razpravljali (kolikor je bilo zaradi večkratnega nepotrebne poglobljanja v malenkosti sploh mogoče razpravljati) v glavnem o pregledu programov dela po komisijah, o potrditvi sklepnega računa za leto 1967 in o sprejetju finančnega plana za leto 1968 ter o odhodu KUD Študent na Poljsko.

Pri pregledu programov za posamezne komisije smo lahko opazili, kako redki so bili tisti, ki so si programe že prej prečitali (čeprav je predloge programov poslal odbor MVZ vsem višjim šolam in vsem članom plenuma skupno z vabili). Posledica tega: programi so bili sprejeti takšni, kot so bili njihovi osnutki, to je brez utemeljenih sprememb in pripomb. Le-teh pa marsikateremu programu manjka, saj se preveč ukvarjajo s posameznimi sekundarnimi, nebitnimi nalogami, ki bi jih lahko rešili odbori na šolah. Delo komisij je še vedno stereotipno, saj se lahko o tem prepričamo, če pregledamo programe komisij prejšnjih let. Sheme in pogosto tudi vsebine so si podobne: najpogostejše oblike so občasna predavanja (tribun skoraj ni — razen ene, ki je predvidena pri ko-

misiji za aktualna družbena vprašanja), počastitve praznikov s posameznimi kulturnimi prireditvami, reševanje socialno ekonomske problematike — in tu je že konec. Članica predsedstva je najbrž imela prav, ko je na pripombo, da so programi preozki, odgovorila, da bi se dalo napisati mnogo lepše, samo kaj bi od tega izpolnili! To se tudi jaz vprašujem. Menim, da bi v bodoče bilo nujno potrebno opustiti te zastarele sheme in posvetiti kar največ pozornosti aktualno družbenim vprašanjem, problemom naših študentov kot tudi organizaciji ZŠ.

Ob potrditvi sklepnega računa za leto 1967 in sprejemanju finančnega plana za leto 1968 smo lahko ugotovili, da so sredstva v razmerju z lanskim letom premalo povečala. Ugotovljeno je bilo nesorazmerje pri razporeditvi sredstev med univerzitetnim odborom v Ljubljani, kateremu je bilo dodeljenih 71 milijonov pri 10.000 študentih, ter odborom mariborskih višjih šol, katerim je namenjenih samo 11 milijonov pri 1600 študentih. Nesorazmerje je tudi povečanje proračunskih sredstev za 1968. leto, saj je UO iz Ljubljane dobil 6,5-odstotno povečanje, medtem ko odbor MVZ iz Maribora pa samo 5-odstotno. Ute-

meljenega odgovora članom plenuma za to nesorazmerje seveda predsedstvo odbora ni moglo dati.

Končno lahko upamo, da se bo vprašanje, ali bo KUD Študent nastopil v Poljski ali ne, le dokončno umaknilo iz dnevnega reda. Plenum je sprejel in potrdil, da bo KUD Študent nastopal na mednarodnem festivalu v Katowicah. Zlasti pri tem vprašanju so se člani plenuma preveč izgubljali v nepotrebne podrobnosti. Ravno zaradi tega se čudim, da nihče od članov predsedstva ni sprožil mnogo važnejše zadeve, ki bi bila vsekakor bolj problematična kot malenkosti okoli KUD, povrh vsega pa je bil celo sklep zadnje seje predsedstva, da to zadevo reši plenum. Nihče od članov predsedstva se sedaj ne more izgovarjati (kot so se izgovarjali na seji predsedstva), da o tej zadevi niso bili seznanjeni. Sicer pa tako lahko često opazimo, da se »forumski ljudje« izogibajo lastni problematiki in je ne želijo postavljati na dnevni red.

Dokaz za to so diskusije študentov, ki so večkrat preveč plahe in premalo odločne, premalo kritične, in še takrat, kadar so takšne, pozneje navadno ne dosegaajo nobenih uspehov.

OLGA ČERIČ

Pred ukinitvijo višje stomatološke šole v Mariboru

Medobčinski zdravstveni center v Mariboru je skupaj s teritorialno družbeno skupnostjo izdelal predloge spricho skorajšnje ukinitve višje stomatološke šole v Mariboru. V teh predlogih so upoštevani kadrovski, razvojni in pa predvsem gospodarski vidiki.

Dejstvo je, da že nekaj let prevladujejo na stomatološkem oddelku ljubljanske medicinske fakultete študentje z ljubljanskega območja. Znano pa je tudi, da odhaja iz leta v leto več mladih prav z območja severovzhodne Slovenije na študij medicine v sosednjo Avstrijo. V prvih dveh letnikih medicinske fakultete v Gruzu in v pripravljalnem letniku za medicino na graški univerzi naj bi bilo po nepreverjenih podatkih že več študentov iz severne Slovenije, kot pa jih je na medicinski fakulteti v Ljubljani.

Razumljivo je, da se zaradi takega stanja čedalje bolj postavlja v ospredje vprašanje vzgoje zdravstvenih delavcev v Mariboru. Če gledamo zadevo z gospodarskega stališča, ne moremo mimo ugotovitve, da je mariborski bazen gospodarsko zelo močan in je po akumulativnosti celo pri vrhu jugoslovanske lestvice. Zato je tudi utemeljeno vprašanje, ali more in sme zdravstvo v takem središču ostati na provincijsko rutinerski strokovni ravni.

V Mariboru delujejo poleg drugih še štiri strokovno visoko razvite in priznane zdravstvene ustanove. To so splošna bolnišnica, zdravstveni dom, zavod za zdravstveno varstvo in dispanzer za medicino dela. V teh ustanovah se že razvija bolj ali manj

uspešna znanstveno raziskovalna dejavnost, ki pa je neorganizirana in je zato tem večja potreba po ustanovi, ki bi imela status raziskovalne in tudi pedagoške institucije. Zaradi tega je tudi prišlo do predloga o premešitvi prvih treh letnikov študija stomatologije iz Ljubljane v Maribor.

Takšna rešitev seveda ne bi smela vplivati na republiška sredstva, namenjena fakulteti. Takšna premešitev dela študija v sedanjih razmerah ne more pomeniti niti redukcije materialne osnove na fakulteti niti njene pedagoške dejavnosti, marveč samo njeno sprostitev in s tem racionalizacijo in obogatitev kvalitete medicinskega študija na Slovenskem ob enakem financiranju. Skratka, v integralni študij stomatologije v Sloveniji naj bi se tako vključilo že obstoječe mariborsko »rezervno grlo«.

Cilji takšne rešitve so jasni:

1. Zmogljivost v prvih letnikih na medicinski fakulteti v Ljubljani se bo povečala, ozko grlo v tem delu študija bo odpravljeno, že omejenega vpisovanja novincev na medicinsko fakulteto ne bo potrebno še bolj omejevati, povečala pa se bo tudi znanstveno raziskovalna zmogljivost kadra medicinske baze, t. j. medicinske fakultete.

2. Rešeno bo vprašanje medicinskega visokošolskega jedra za mariborsko teritorialno zdravstvo, saj bodo prvi trije letniki stomatologije v Mariboru zajeli osnovne in nekatere splošne medicinske klinične discipline.

3. V veliki meri bi taka organizacija medicinskega študija na Slovenskem pripomogla k izboljšanju strukture slovenskih študentov v zdravstvu.

To so seveda stališča in predlogi, o katerih pa bodo dokončno odločali ustrezni republiški forumi in medicinska fakulteta v Ljubljani.

D. P.

Perspektive

Stomatološko ukinjajo — teološko gradijo

Skozi p e r i skop

PRIPREDITVE V MARIBORU APRILSKE ŠTUDENTSKESKE

Kakor vsako leto pripravlja odbor mariborskih višjih šol tudi letos aprilске študentske prireditve v Mariboru, ki bodo od 8. do 20. marca z naslednjim sporedom:

Od 8. do 13. aprila športne prireditve.

13. aprila večer s poljskimi študenti v klubu mladih.

15. aprila nastop študentov iz Poljske v unionski dvorani.

16. aprila tribuna z naslovom: FEDERACIJA DANES v prostoru VEKŠ. Tribuna bo vodil Mitja Ribičič z Ljubljane.

17. aprila predvajanje dokumentarnega filma ob komentarju z naslovom: RESNICA O VIETNAMU.

18. aprila literarni večer v kazinski dvorani.

19. aprila nastop KUD Student iz Maribora v unionski dvorani.

20. april prireditve konča ples v dvorani doma JLA, kjer bo tudi podelitev pokalov športnikom.

V naslednjih dneh bo v republiški skupščini sklepali o odobritvi denarja (okoli štiri milijone novih dinarjev) za izgradnjo nedokončanih laboratorijev višje tehniške šole v Mariboru. Vodstvo VTŠ upa, da bo to vprašanje ugodno rešeno, ker so sedanjí laboratoriji, milo povedano, preobremenjeni.

V marcu je odbor Zveze študentov na VTŠ organiziral anketo, ki naj bi usmerila delo odbora v hotenju za izboljšanje pogojev dela in življenja študentov na višji tehniški šoli. V anketi so bila zajeta vsa vprašanja, ki zadevajo študente — od materialnih vprašanj prek zabave in športa pa do izboljšanja študijskih pogojev. Anketa je imela dober odziv in podobno anketo bi lahko odbori ZŠ izvedli tudi na drugih šolah.

Študenti četrtega semestra višje stomatološke šole so pričeli s kliničnim delom. Interes za te stomatološke storitve je zelo velik, ker so vsa dela opravljena pod strokovnim vodstvom predavateljev in doktorjev.

Aleksander Kutoš se je rodil 1925. letu v Križevcih. Član Zveze komunistov od 1948. leta. Diplomiral je na visoki šoli za politične vede v Ljubljani. Doslej je opravljal upravne in politične funkcije; bil je sekretar komiteja ZK v Beltincih, nato politični delavec na okrajnem komiteju ZK Maribor, pa tudi v centralnem komiteju ZK Jugoslavije. Sedaj je družbenopolitični delavec na mestnem komiteju ZK, kjer je predsednik komisije za družbenopolitične odnose in idejno-politična vprašanja.

Na Gosposki ulici v Mariboru ima medobčinski center klubov OZN izložbo, s pomočjo katere seznanja vrle mariborske meščane s svojo dejavnostjo. Pred kratkim so se v njej pojavili plakati, napisani v SR-BOHRVAŠČINI. Kljub opozorilu vodstvo teh plakatov ni hotelo od strani. Menda so že tako silovito prežeti z duhom internacionalizma, da so kar enostavno pozabili na svoj jezik in nacionalno pripadnost. Morda pa mislijo, da je zaradi vse večjega števila tuje govorečih ljudi v Mariboru potrebno razstavljati plakate v njihovem jeziku. Slovenci kremeniti!

Pred dnevi je bila v domu družbenopolitičnih organizacij redna konferenca Zveze komunistov mariborskih višjih šol. Glavna tema, o kateri so udeleženci diskutirali, je bila: Idejnost vzgoje in izobraževanja na višjih šolah. Ker je bilo nekaj razprav zelo zanimivih, in tako zelo navezanih na konkretne pojave med študenti mariborskih šol, bomo v prihodnji številki objavili izvečke iz te-teh.

Konferenca je razrešila, zaradi odhoda na novo dolžnost, doseďanjega sekretarja komiteja komunistov višjih šol Slavka Soršaka. Na njegovo mesto so po predlogu posebne komisije, delegati izvolili Aleksandra Kutoša.

Zadruga študentov in dijakov Maribor je že drugič sklicala redno sejo upravnega odbora. Na drugo sejo sta prišla samo dva predstavnika višjih šol. Drugi naj se ne izgovarjajo (kot so se prvič) na našo nevestno pošto in poštarje, obvestila so bila namreč poslana priporočeno. Hvala za razumevanje!

V študentskem domu je pred kratkim prišlo do neželjube incidenta ob gledanju televizije. Študenti iz drugih republik so hoteli gledati program TV Zagreb, medtem ko je študente iz Slovenije bolj zanimal program TV Ljubljana. Čeprav veljajo pravila, da se vedno gleda program TV Ljubljana — razen ob pristaniku vseh, je prišlo skraj do fizičnega obračuna.

Na eni izmed sej predsedstva, ko so odredili delo za aprilске študentske prireditve, je član predsedstva, ki so mu odredili delo, češ saj nič ne dela, takole objasnili: »Kako da nič ne delam? Prvi sem oddal poročilo za delo svoje komisije!«

Na zadnji seji predsedstva bi predsedstvo moralo potrditi natečaj za nagrado likovnih prispevkov naših študentov. V natečaju je bila ena izmed klavzul, da dela po natečaju ostanje trajna last odbora MVZ. Potem ko se posamezni člani s tem niso strinjali, češ da si odbor ne more lastiti te pravice, zlasti pa še ne z motivacijo, da bi si s temi deli okrajal nove prostore, se ožji člani predsedstva niso več potegovali za ta natečaj. Ob predlogu, da bi to klavzulo spremenili, je bila izrečena »tehtna« izjava: »Toliko denarja pa zopet nimamo, da bi pospe-

ševali likovno umetnost.«

Na plenumu odbora ZŠ MVZ bi trije člani morali imeti pripravljene podrobne kalkulacije za stroške bivanja poljskih študentov v Mariboru. Ker pa kalkulacij niso pripravili, jim je bilo rečeno, naj jih naredijo kar na plenumu v desetih minutah. Ali nimamo že dovolj takih »strokovnjakov« v našem gospodarstvu?

V torek, 16. aprila, bo javna tribuna o vprašanju odnosov med republiko in federacijo ter o mednarodnih odnosih. Študente posebej opozarjamo na to razpravo zaradi tega, ker so vprašanja, o katerih se bo govorilo, izredno aktualna, poleg tega pa velikega pomena za nas vse.

Na višji tehniški šoli so za krvodajalsko akcijo zbrali po prvem poskusu izmed 600 študentov le 11 (!) takih, ki bi bili pripravljeno darovati kri. Zanimivo je, da je veliko študentov iz drugih republik odklonilo z izgovorom na ukinje na posojila. Vi nam odtegujete pravico do kreditov, mi vam pa ne damo krvi!

IZVRŠNI SVET SKUPŠČINE SR SLOVENIJE BO ŠE DO KONCA TEGA MESECA RAZPRAVLJAL O PERECHIH ŠTUDENTSKIH PROBLEMIH. O TEM SO GOVORILI NA ZADNJEM PLENUMU UNIVERZITETNEGA ODBORA ZVEZE ŠTUDENTOV LJUBLJANSKE UNIVERZE, KO SO SPREJEMALI GRADIVO O TEH VPRAŠANJH. ŠE POSEBEJ SO POZDRAVILI DEJSTVO, DA BODO SKLOP ŠTUDENTSKIH VPRAŠANJ PRVIČ OBRAVNAVALI V VSEJ SVOJI OBSEŽNOSTI. ZA KAJ SE ZAVZEMA PREDLOŽENO GRADIVO UNIVERZITETNEGA ODBORA?

Izvršni svet o težavah študentov

Ekstenzivnost v preteklem razvoju našega gospodarstva še sedaj pušča sledove v prepočasni ekspanziji in njegovi nepripravljenosti za vključevanje mladih strokovnjakov. Takšnega položaja seveda ne bomo mogli odpraviti z administrativnimi ukrepi, kot to nekateri pričakujejo; najprej bo treba odstraniti globlje vzroke. Če smo v najvišjih aktivih vrednotili študij kot družbeno potrebno delo, ki torej ni stvar vsakega posameznika, ampak ga zadeva interes vse družbe, mora prav ta interes zadevati tudi organizacijo izobraževalnega sistema in način uporabe skladov za izobraževanje. Naložbe v kadre smatrajo danes povsod za najboljše vlozene investicije, seveda s pogojem, da so ekonomsko izkoristljive. Tega pa ne moremo doseči brez sistema načrtovanja kadrov in njihovega načrtnega vključevanja v protzvodno. Naložbe v strokovnjake, ki danes niso na ustreznih delovnih mestih, ki so prijavljeni na zavodih za zaposlovanje kot brezposelni ali ki delajo v tujini, naložbe so seveda neekonomske.

vprašanje nas sedaj ne zanima; vprašujemo se namreč, kako je s tistimi, ki se še le pripravljajo na delo — ki se izobražujejo.

Socialna razlika v naši družbi, kjer so delo in rezultati dela glavno merilo pridobivanja dohodka, temelji na razlikah v izobrazbi. Če je temelj torej izobrazba, bi morali vsi imeti enako možnost, da si jo tudi pridobijo. In vendar obstajajo neenake možnosti mladine za izobraževanje. O tem so govorili že na različnih ravneh, ni pa jim uspelo najti načina oziroma točneje povedano denarja — da bi te razlike odpravili ali vsaj omilili.

Prej smo zapisali, da je pri nas družbeni položaj odvisen od dela in njegovih rezultatov, še prej pa, da je študij družbeno potrebno delo. Logičen sklep bi torej bil, da je položaj študenta odvisen od njegovega dela, od študija. Pa ni tako. Predvsem je odvisen od gmotnega položaja

in rezultati študija, o čemer smo že pisali: veliko število odpadlih študentov, dolga pot do diplome in — kar najbolj prizadeva našo družbo — preveč povprečnih diplomantov in pozneje na delovnem mestu slabih strokovnjakov.

Gradivo ljubljanskega univerzitetnega odbora nadalje ugotavlja, da se proces razslojevanja pričena že v rani mladosti. Za otroke imajo namreč različne možnosti za uživanje kulturnega, zabavnega in športnega življenja in s tem načina življenja nasploh. Tako ni vseeno, če otrok obiskuje osemletko kje v Halozah ali v Ljubljani. Denarja za osnovno šolstvo ni povsod enako na voljo in s tem je različna tudi kakovost osnovnih šol.

Nujno bi torej bilo pomeniti kakovost osnovnih in srednjih šol. Pomembno je tudi usmerjanje iz srednjih šol v poklice ali nadaljevanje študija.

za izvršni svet in s tem opozarjajo na vprašanja, ki jih vznemirjajo že dalj časa, a še vedno niso rešena.

Preglejmo ustroj študentov po naslovih zdravstvenega zavarovanja: 68,51 odstotka je zavarovancev, 12,10 odstotka je kmetijskih zavarovancev, 19,39 odstotka študentov pa je nezavarovanih. Pri nas namreč štejejo študenta še vedno kot otroka, in njegove pravice so odvisne, kljub temu da je polnoleten, od pravic njegovih staršev, in če jih le-ti izgube, jih izgubi tudi študent. Če komu uspe najti opravičilo za ta pojav, mu to prave gotovo ne bo uspelo najti v primerih študentskih zakonov in njihovih otrok, saj nimajo v sedanjem sistemu zdravstvenega varstva nobenih pravic.

Študentje smo državljanji z vsemi pravicami, opravljamo družbeno potrebno delo, kar nas opravičuje za izkoriščanje vseh pravic na področju preventivnega in

Gmotni položaj slovenskih študentov

UNIVERZA

Gmotna vprašanja, metode selekcije, predavanja, izpitov, znanstveno raziskovalnega dela — vse to so še nerešeni problemi našega visokošolskega sistema, ki je še bolj težaven zaradi naglega razvoja. Do zadnjaj vojni. V študijskem letu 1938/39 je bilo v Sioventiji 1948 študentov, v študijskem letu 1966/67 pa kar 15.085. Vzrok takega skoka je predvsem v nagli industrializaciji, vendar pa je takšen razvoj šel pred zmogljivostmi družbe in gospodarstva na eni strani in kadrovskimi in gmotnimi možnostmi univerze na drugi strani.

Da je s študijem nekaj narobe, kaže že sam podatek o osipu študentov. V študijskem letu 1965/66 se po prvem letniku študija odpadlo oziroma se ni moglo vpisati kar 46,1 odstotka rednih slušateljev višjih in visokih šol. Skoraj vsak drugi študent je torej bil visokošolec samo na papirju.

Takih vznemirjujočih podatkov je še nekaj: v letih od 1956 do 1966 se je vpisalo v prvi letnik višjih in visokih šol, fakultet in umetniških akademij 42.158 študentov, od katerih jih je v istem razdobju diplomiralo samo 14.586, kar pomeni 34,6 odstotka — diplomiral je zaokroženo samo vsak tretji vpisani študent. Podatki iz Sovjetske zveze in Velike Britanije kažejo, da pri njih diplomira v rednem roku več kot 80 odstotkov študentov. In še podatki o povprečnem trajanju študija v letu 1966: za fakultete s štiriletno študijsko dobo 6,4 leta, za visoke šole šest let in za akademije 5,7 leta.

Kje so vzroki teh pojavov? Študenti nikakor ne trdijo, da naša družba ne poklanja dovolj pozornosti izobraževanju, temveč da je napredek prepočasen in reševanje problemov premalo načrtno in strokovno. Družbeni vzroki so v administrativnem sistemu, ki je dalj časa dušil pobudo in samostojno odločanje univerze. »Univerza je bila mnogo bolj predmet politike, kakor pa aktiven sodelavec pri njenem ustvarjanju«, navaja gradivo, ki ga bo obravnaval izvršni svet.

Ko v svetu opažamo stalen porast deleža narodnega dohodka za izobraževanje (v razvitejših državah presega tudi osem odstotkov), se pri nas delež zmanjšuje. Lani je znašal 4,4 odstotka, leta 1964 pa še 4,8 odstotka narodnega dohodka.

Univerzitetni odbor ugotavlja v svojem gradivu, da povzročajo nezadostna sredstva za visoko šolstvo tudi njihovo neracionalno uporabo. Osnova študijskega programa naj postane po njihovem poglobljenju študij temeljnih predmetov v prvih letnikih, v zadnjih letnikih pa možnost laboratorijskega in skupinskega znanstvenega dela. Splošna praksa naj postane tudi spodbujanje talentov od osnovne šole do diplome.

Glavni pogoj pa je slej ko prej ustvariti vsaj najnujnejših življenjskih pogojev študentov, kar bi omogočilo selekcijo po sposobnostih in volji do študija.

RAZSLOJEVANJE MLADIH

Pri sedanjem načinu selekcije sposobnost še zdane ni najpomembnejši dejavnik. Pred njo so povsem zemeljske dobrine: stanovanje, hrana, oblačila, knjige — skratka stvari, ki jih je moč kupiti in plačati z denarjem, pameti pa, kot je znano, če ni mogoče kupiti.

Ustava našteva med vsemi drugimi pravicami tudi enakost državljanov SFRJ. Kot je znano, vsi nimamo enakega premoženja, vendar zaradi tega še ni porušena z ustavo zajamčena enakost. Na osnovi delitve po delu v pogojih blagovne proizvodnje sicer nastaja premoženjska razlika, ki je teoretično odvisna od dela. To

ja njegovih staršev in morebiti še od kraja, kjer je doma.

Štipendiranje, kreditiranje, študentski domovi, prehrana, rekreacija ter enotna in učinkovita zdravstvena zaščita — to so po mnenju ljubljanskega univerzitetnega odbora primerni načini za urejanje in popraviljanje gmotnega in regionalnega položaja, za usmerjanje študentov v deficitarne stroke, spodbujajoči dejavniki za študij in končno socialna podpora.

ŠTEVILO ŠTIPENDIJ UPADA

Štipendije in kredite prejema v letošnjem študijskem letu samo 32 odstotkov študentov. Na ljubljanski univerzi ima študentov 20,3 odstotka študentov, v Mariboru pa samo dvanajst odstotkov študentov. Kljub nizkemu številu pa moramo zapisati, da je žal opaziti tendenco upadanja.

Svoj vrh je število štipendij doseglo leta 1964, ko je študentje prejemale 43,3 odstotka rednih študentov ljubljanske univerze — ali povedano s številko: 3139. To je bilo leto, ko je bila v teku široko zasnovana politična akcija najrazličnejših družbenopolitičnih organizacij — Zveze študentov, glavnega odbora SZDL, Zveze mladine in teritorialnih družbenopolitičnih organizacij.

Zal pa je šlo le za kampanjsko akcijo in takšni so bili tudi rezultati. Leto dni pozneje je študentje prejemale samo še 26,7 odstotka rednih študentov. Študentska organizacija je sicer skušala na različne načine zajeziti upadanje števila štipendij, a zaman. Skupščina Zveze študentov je tako sprejela resolucijo o materialnem položaju študentov, leta 1966 so študentje poslali slovenski javnosti odprto pismo, v katerem so zahtevali ukrepe republiških organov, vendar brez odziva. Plenum Zveze študentov je istega leta izdelal predlog zakona o štipendiranju in kreditiranju, ki pa so ga zavrnili, češ da omejuje samoupravne pravice delovnih organizacij. V lanskem letu so študentje sodelovali pri izdelavi tega zakona, vendar s svojimi predlogi niso prodrli, in zakon, ki je bil sprejet, ni spremenil ničesar.

Posledica brezvladja pri štipendiranju in kreditiranju je neustrezni socialni in še bolj neustrezni regionalni ustroj študentov. Letos je namreč na ljubljanskih visokošolskih zavodih vpisanih kar 49 odstotkov študentov, ki izhajajo iz uslužbenstvih družin (v splošni strukturi prebivalstva je samo devet odstotkov uslužbencev), in samo 20 odstotkov študentov iz delavskih družin (sicer je delavcev 37 odstotkov prebivalstva).

Govorili smo že o širjenju prepada, ki loči razvite in nerazvite države, prav tak pojav pa zasledimo tudi v Sloveniji med razvitimi in manj razvitimi občinami. Tudi pri nas torej opažamo proces, v katerem razvitejša pokrajina ustvarjajo mnogo več mladih strokovnjakov kot manj razvite. Na slovenski univerzi je namreč kar 44 odstotkov študentov iz Ljubljane in okolice (od tega 67 odstotkov iz uslužbenstvih družin), iz Podravja in Pomurja pa samo pet odstotkov.

Utemeljeno torej lahko zapišemo, da postaja študij privilegij premožnih.

RAZLIČNE MOŽNOSTI

Ce vzamemo kot dejstvo, da je inteligentnost enakomerno porazdeljena tako po pokrajinah kot po socialnem ustroju, ugotavljamo, da naš visokošolski sistem pušča ob strani velik del sposobnih mladih ljudi, ki imajo pač to »nesrečo«, da so rojeni v revni družini in revni občini. Po drugi strani pa pridemo do sklepa, da vsi, ki študirajo, niso tudi za študij narajeni. To nam potrjujejo tudi kakovost

Seveda pa ne smemo prezreti republiških skladov, ki vsaj deloma izenačujejo pogoje za študij:

Štipendijski sklad pri republiškem sekretariatu za kulturo in prosveto, ki sponzorira študij deficitarnih študijskih smeri, prednost pa daje študentom iz nerazvitih področij in iz delavskih in kmečkih družin; letos so podelili 400 štipendij, osip študentov je samo petodstotni, kar 62 odstotkov študentov pa ima povprečno oceno 3,5;

sklad Borisa Kidriča je letos dodelil 71 štipendij nadpovprečnim študentom na drugi in tretji stopnji;

sklad Borisa Kraigherja je podelil 40 štipendij študentom delavskega in kmečkega porekla;

sklad za študentska posojila kreditira 14 odstotkov rednih študentov, učni uspeh posojiljemalce pa je stimuliran z odpisom plačevanja posojila.

Upravičenost in ekonomičnost sredstev, vloženih v izobraževanje po naštetih skladih, potrjujeja majhen osip in visoka povprečna ocena študentov, ki prejema študentje ali posojila. Slišati pa je predlog, da bi naj sredstva vseh štirih skladov združili v enotno ustanovo, ki bi ohranila vse posebnosti skladov: izpodbuda talentov, urejanje socialnega in regionalnega ustroja in študentje študija na deficitarnih smereh.

ŠTUDENTI PREDLAGAJO

V gradivu, ki ga je univerzitetni odbor poslal izvršnemu svetu, je tudi nekaj predlogov, kako urediti gmotni položaj študentov. Osnova je vsekakor v stabiliziranju gospodarstva, kar bi omogočilo izdelavo perspektivnih kadrovskih planov v gospodarskih organizacijah. Izboljšati je treba tudi ustroj kadrovskih služb v podjetjih, ki je sedaj neustrezen.

Zanimiv je predlog bankam, ki bi naj v pogojih za kreditiranje gospodarskih organizacij v večji meri upoštevale ustroj in sposobnost vodilnih kadrov. Poleg tega bi naj bili skladi za štipendiranje v gospodarstvu oproščeni družbenih dajatev. Z zakonom bi naj uredili obveznost podjetij, da sprejmejo svoje študente na pripravniški staž.

Ustanovili bi naj tudi občinske kadrovske službe in sklade, ki bi zbirali sredstva iz manjših podjetij, ki sedaj niso dovolj izkoriščena. Pri univerzi bi naj ustanovili enoten študentjski sklad, o katerem smo že pisali. Organizirali bi naj tudi enotno strokovno službo, ki bi spremljala socialno ekonomski položaj študentov.

Nujno bi tudi bilo pospešiti gradnjo študentskih domov, saj stanuje sedaj v njih samo 35 odstotkov študentov. Položaj domov pa se ne bi smel spreminjati v hotelske oblike. Študentski domovi bi morali v še večji meri postati centri kulturnega, zabavnega, družbenopolitičnega in športnega življenja.

Tudi študentska prehrana je ena izmed bolnih točk: neredno prehrano ima okrog 70 odstotkov študentov, 19 odstotkov študentov je podhranjenih. Obstoji tudi bojazn, da bi se število podhranjenih še povečalo, če bi — denimo — povečali cene. Zato stremijo za tem, da bi uredili prehrano v mestu samem, podobno kot v Mariboru.

ZDRAVSTVENO VARSTVO

»Neurejen položaj študenta se odraža tudi v popolnoma anarhičnem položaju študentskega zdravstvenega varstva. Na tem področju so nas prehiteli vse socialistične in nekatere kapitalistične države.« Tako pišejo študentje v svojem gradivu

kurativnega varstva, vendar vseh pravic ne uživamo, je slišati iz visokošolskih vrst.

Pri univerzi sicer obstaja sklad za preventivno dejavnost, ki ga vzdržujejo študentje in univerza. Zaradi nepopolnega zdravstvenega varstva pa se denar iz tega sklada uporablja nepravilno. Z njim namreč krijejo stroške za nezavarovane in delno zavarovane študente. Seveda pa pri tem trpi preventivna dejavnost, za katero je denar navsezadnje namenjen.

V zadnjem času se je pojavilo posebno vprašanje organizacije zdravstvene zaščite študentov. Zavod za zdravstveno varstvo je bil namreč nasilno priključen k mestnemu ljubljanskemu zavodu, s čimer so se dejavnosti bivšega zavoda razbile na več enot novega skupnega zavoda. Študentje dvomijo v upravičenost priključitve.

Dr. Rudi Kyovsky iz Inštituta za javno upravo in delovna razmerja pri ljubljanski pravni fakulteti je posebej podal nekatere predloge za rešitev problema.

Tako meni, da se mora zdravstveno zavarovanje razširiti na vse študente. To bi naj dosegli bodisi z zakonom bodisi s pogodbo, ki bi naj uredila pravice zdravstvenega zavarovanja, vezanega na status študenta. Vključiti bi bilo treba tudi študentske zakonce in njihove otroke ter nezaposlene diplomante višjih in visokih šol. Uživali bi naj iste pravice kot drugi zavarovanci, poleg tega pa še posebne pravice, ki izhajajo iz položaja študenta (preventiva). Zdravstveno varstvo bi naj opravljal zdravstveni zavod z izločnimi delovnimi enotami.

Sredstva za financiranje enotnega zdravstvenega varstva študentov bi naj sestavljali prispevki študentov, dotacija visokošolskih zavodov in prispevkov socialnega zavarovanja. Prispevek študentov bi se naj povečal na 20 novih dinarjev na semester, uporabljali pa bi ga samo za preventivno varstvo. V takem sistemu se sredstva socialnega zavarovanja za kurativno ne bi bistveno povečala, najti bi morali le primeren način zbiranja sredstev.

To so torej poglavite težave, s katerimi se ukvarjajo slovenski študenti. V gradivu, ki so ga pripravili za sejo republiškega izvršnega sveta, so vse probleme obširno razložili, podali pa so tudi svoje predloge za rešitev teh problemov. Treba bi bilo torej najti nekaj denarja, če bi hoteli rešiti glavne gmotne težave slovenskega študenta. Znano je, da imamo danes, če govorimo o denarju, na ustitih vedno besede: »Teško je, saj veste — reforma...« Toda prav zaradi reforme bi morali najti denar za rešitev problema višje in visokošolskega izobraževanja.

**Franček
Rudolf:**

Film prihodnosti in likovnost filma

CLOVESKO OKO VIDI SLIKO RAZSTAVLJENO NA POSAMEZNE ELEMENTE, SELE ZAVEST S POMOČJO PREDSTAVE O PROSTORU IN PREDSTAVE O TEM, KAR GLEDAMO, SESTAVI CELOTNO SLIKO. TA PROCES JE AVTOMATIČEN IN SE GA SEVEDA NE ZAVEDAMO; VENDAR DOBIMO NA TA NACIN SAMO SPLOŠNE, VSAKDANJE VTISE, KI NAM NE DAJO JASNE VIZUALNE PREDSTAVE O NICE-MER. ČE HOČEMO RISATI ALI SNEMATI FILM, MORAMO ZAVESTNO OPAZOVATI DETAJL ZA DETAJLOM, ZNATI JIH MORAMO LIKOVNO OCENITI IN SELE POTEM JIH LAHKO SESTAVIMO V CELOTO.

Film ima (podobno kot fotografija) več možnosti: lahko zajame en sam pregleden predmet ali osebo (ali pokrajino, ki je enota zase). Dve celoti lahko prikaže tako, da zajame eno v bližnjem, drugo pa v bolj oddaljenem planu. Možni so tudi trije različni plani itd.

S temi osnovnimi prijemi preseže film v likovni tehniki predzgodovinsko jamsko slikarstvo, ki je samo beležilo posameznosti, ni pa še poznalo niti kompozicije niti perspektive; ne preseže pa kaj dosti stopnje, ki so jo dosegli stari Egipčani, če so kip postavili ob visoko navpično steno ali pa biljast obelisk na ravnino — kar je pomenilo, da so opazili in registrirali prostore.

Vendar lahko uporablja film kratke enostavne posnetke (mnogo izrezov pa velikih planov — obrabi, ki jih z montažo vzporedno povezuje, posnetke primerja, s stalnim spreminjanjem velikosti posnetka poveča dramatičnost trenutka, pripoveduje s preskoki med posnetki itd. Klasič tega načina je bil tudi Sergej Eisenstein. Ta način nam nekako kot nekateri slikarji renesanse (recimo Pieter Breughel, Carpaccio in drugi) naniza dolgo vrsto različnih nadrobnosti, ki si jih potem zapomnimo združene v celoto — tako kot so združeni na sliki in kot jih pravzaprav nismo mogli zares videti.

Druga možnost je, da režiser razvija filmsko dogajanje v dolgih posnetkih, po možnosti premikajočih se — in na ta način doseže, da vsak tak posnetek sam zase predstavlja enoto. Takšni posnetki spominjajo na klasičen kip ali portret.

Pri filmih prve vrste se spomnimo le manjšega števila posnetkov, vendar pa dobimo zelo močan vtis o celoti. Pri filmih druge vrste si zapomnimo skora vse posnetke, o celoti pa ohranimo manj trdnostno sliko.

Cinemascope bi naj filmu omogočil, da ujame realnost tako kot je. Cinemascope daje filmu prostor, a režiserji prostora še ne cenijo vedno dovolj. Barve so počasi že čisto podobne resničnim, a resničnost sama na platnu ne pove dosti, res da olajša gledanje, a otežka simbolično izražanje.

V filmu, ki se je ves čas imel za registratorja, v začetku celo za registratorja gledalških predstav, pozneje pa za opazovalca življenja s ceste, za kar ga je napravil neorealizem, je moralo priti do revolucionarnih sprememb, če je hotel vsaj poskusiti loviti razvoj slikarstva. Verjetno se je vsa stvar začela z reklamo: v današnjem času mora vsaka trgovina imeti ustrezno likovno učinkovit napis, mesto mora imeti umeten izvaljen neonski ali arhitektonski videz, če hoče kaj veljati, pa vsak prodajni predmet potrebuje kakšen reklamni plakat, da ne govorimo o embalaži itd. Umetni oblikovanje je na nezadržnem pohodu, poenostavljene, praktične oblike pa so brez ovrz vdrle v reklamne filme, pa naj jih predvajajo v kinematografih ali na televiziji. Te sodobne oblike so v reklamnih filmih postale simbolične, postale (in morale so postale) so pisava. Danes se težko vprašamo, katera zmed oblik, ki jih v vsakdanjem življenju srečujemo, ne pomenijo zaščitenih znakov — bodisi za podjetje bodisi za posameznika. Naša kultura je kultura zaščitenih znakov in vsestranske reklame. Vse, prav vse bi naj bilo izraženo enostavneje in hitreje.

Film — že kot blago, kaj šele, če je umetnost — mora biti daleč daleč nad reklamo. Daleč tudi nad reportažo. Če hoče film konkurirati televiziji, se mora razvijati. Televizija je v svetu krepko izpraznila kino dvorane, a počasi se je ta proces nehaj in tudi barvna televizija stanja ne bo mogla kaj prida spreminiti. Film ni izbral gledalčka, televizija ne bo filma. Film pa lahko konkurira sodobnim prireditvam — od športnih do zabavnih glasbenih — in televiziji le na ta način, da simbolične naše vsakdanjosti še zoži in še potencira.

Danes je vse več ljudi, ki snemajo amaterske filme: morda jih ni tako dosti, ki bi si vzeli čas in te filme tudi montirali, torej postali pravi amaterski ustvarjalci — vendar oko kamere — ta ortopedski pripomoček, ki našim očem pomaga, da ne gledamo samo z zavestjo, s predstavami, ampak da razumemo stvar tudi bolj spontano — nam uspe razložiti svet na čisto nov način. Skrajno, najdrznejšo koncepcijo filma je uvedel prav ameriški »podatni« film. Amaterski, amatersko brezkompromisen, vendar po svojih idejah skrajno sodoben film.

Prišlo je do preloma: nekdo je opazil, da je film v začetku lahko bel ali črn: če je bel, ga popacaj s črnimi packami, če je črn, ga izpraskaj ali preluknjaj — proge, krogi, praske, luknjice — vse to obudi k življenju fantastično svetleče prikazni, ki nas razburijo. Nadalje je mogoče film barvati — s eno pa tudi z desetimi barvami. Mogoče je v logičnih zaporedjih risati trikotnike ali pa ččka-

ti. Predvsem pa je mogoče posamezen posnetek prikazati na platnu samo za pol sekunde; in če tako nanizamo nekaj sto posnetkov, ne bo sicer nihče mogel natančno povedati, kakšen je bil eden ali drug posamezni posnetek, a celota bo zaživela pred nami. Posamezen čisto kratak posnetek pa si je mogoče zapomniti, če se v enem in istem filmu ponavlja večkrat: takrat je celo več verjetnost, da si ga zapomnimo, kot če bi posnetek, ki je zdaj razdeljen, gledal v tuki dolžini, kot so vsi deli (ponovitve) skupaj v realističnem filmu.

Novo tehniko filma so prinesle kriminalke — rentabilni filmi, pri katerih si je mogoče privoščiti vsako tehnično razkošje. V glavi filma Goldfinger utripajo proti nam barvni krogi: ne moremo jim slediti. V tem je simbol novega: vizualnost naj, tako kot v nekaterih poskusih pop-art ali pa optične likovne umetnosti, prikaže več, kot lahko gledalec oceni in razvozi: s tem pa naj direktno simbolizira čustva (tesnoba in osamljenost dozorevala civilizacije?) in dvigne vsebino filma na raven tipične reklame (po navadi tudi doka seksualne ali celo sadistične mistike). Kaj je jedro novega principa? Posnetek je kompozicija najrazličnejših oblik in barv — a kljub temu je narejen tako, da učinkuje strogo enotno — kot da je ena sama barva in kot da ta barva sama na sebi izraža neko čustvo ali pa prinaša nekakšen podatek o svetu. Taki mogočali posnetki so v najboljšem primeru združeni v sekvence — vežejo se na eno prizorišče — ko to prizorišče izgine, se začneja nova dogodivščina, s tem pa tudi nova epizoda filma in zanj ni treba, da je v kaj več kot okvirni, pripovedni zvezi s celoto. Poleg filmov o Jamesu Bondu in filmov, kot je Modesty Blaise (ki je neverjetno likovno izrazen, celo bolj vaja v likovnih barvnih rešitvah kot pa kriminalka), so tudi resni režiserji zajeli te nove prijeme. Antonioni jih je zlagoma odkrival v »Rdeči puščavi«. Lep, a po svoje prazen film. Fellini je uporabil besne barve, čisto vidno je, da je včasih poskušal pomazoriti podzavestne, sanjske slike, komponira vsako sliko zase in slike ni za drugo za drugo. Vadim je naredil »Topli pleni«, film, ki bi ga, če ne bi bilo barv, imel za prav dolgočasno. Vadim uporablja celo zrcala, ki realne obrise oseb spreminjajo — v skrajnem primeru celo v čisto abstraktne barve. Poljski film »Faraoni« Kawalerowicza je bil likovno bogat, da mu je povprečen človek težko sledil: dramaturgija se je v njem utopila, prav tako značaji oseb itd. Ples barv pa je bil razumljiv le filmim, ki so jih lahko vzeli kot barve — ne kot film v standardnem, vendar danes verjetno že zastarelem pomenu besede.

Včasih vidimo v filmih drobne, trenutne prebliske: nekaj posebnega so. A šele če jih povežemo s slikarstvom, opazimo, da bodo to morda kdaj kaj več kot samo prebliski.

Vsak posnetek v filmu bi lahko (teoretično) dobil umetniško globino Rembrandtove slike. (Praktično pa vsaj — izredno izrazno globlino. Recimo, da bi bil to film, od začetka do konca komponiran v različnih barvnih tonih rjave barve. In to ne bo dolgočasno! Nasprotno, prvič bomo sploh opazili barvo v filmu. Prvič bo barva samostojno spregovorila.

Tudi kubizem v filmu je nujnost. Človek bo prikazan v isti sekundi na desetih posnetkih, ki bodo sinhrono vrženi na platno: na enem bo posnet človek, na drugem mesto, v katerem je človek iz helikopterja, na tretjem nos tega človeka skozi mikroskop itd. Poleg elektronske glasbe bo donela po dvoranah tudi človekova najljubša popevka, poseben zvočnik bo našteval statistične podatke o nekem pojavu v dobi, ki jo bo film prikazoval. Bomo vse to lahko prenesli? Od začetkov filma do danes smo se naučili iz marsikaj prenašati: večine filmov, kar jih predvajajo, ne vidimo v celoti od začetka do konca; če rečem natančneje — kadar pade naša koncentracija, spregledamo cele prizore, prav gotovo pa ogromno pomembnih podrobnosti: saj to je tudi nujno, če le hoče biti film iluzija. Tudi šumi in glasba in dialog — ali ni tega dosti več, kot pa lahko razločimo?

Zakaj bi se tudi površna slika na platnu ne mogla večati ali manjšati? Bo slika enkrat barvna, drugič ne? Pač glede na to, kar bo treba povedati? Se bo postavila na glavo? Ali pokonec? Se bo takratnim gledalcem zdelo vse to čisto normalno in že malce dolgočasno?

V začetku filmov bo kazalo: človek si bo lahko ogledal barvne značilnosti posnetkov, spoznal osebe, si prebral naslove, mnenja kritikov mu bodo narisana, napisana, odčitana; videti in slišati bo mogoče več različnih uvodov. Človekova pozornost je tudi omejena: enkrat je pozoren, drugič ne. Gle-

danje filma bo zato individualno: kot gledanje slik. Človek bo imel pri stolu v kinu pedal: posamezne posnetke bo razveljal, posamezne pa skrajšal. Lahko bo (zase) ustavljal film, razmislil, pojedel sendvič... Lahko si bo vmes predvajal opombe, itd.

Filme, ki bodo stali manj kot milijon dolarjev, bodo proizvajali samo amaterji.

Človek bo znal vse drugače čutili kot da-

nes. Film, ta jedrnat in dostikrat tako ne silna sinteza vseh umetnosti, ima ogromno opino moč, pa tudi vse možnosti, da postane najbolj eksaktna in intelektualna umetnost. Človeška inteligenca bo neprimerno bolj uporabljena kot danes, vsakdo bo lahko v krajšem času več videl, čutil, spoznal. Razvoj različnih umetnosti, ki je bil obremen razvoj človeških zmognosti, je postal razvoj filma.

Drago Jančar

Na papirnatih avionih

Življenje mladega fotografa, ki se v svojem okolju ne more »duhovno izživeti«, ker se dobro zaveda banalnosti in povsakdanjenosti (kljub zunanjemu okviru namišljenega »izgnanstva« in »izobčenstva«) ljudi, s katerimi živi in dela, nesmisla, v kateri je vkljenjen, brezciljne poti, po kateri tava, nenađoma zadobi smisel. Avtentičnost njegovega pravega sveta se lahko po njegovem (začetni prizori) uresniči in izpolni le v vseodrešujoči, vseobsegajoči, vesoljni ljubezni. Ko sreča Njo, mu dejanske uspe zaživeti novo, lepše, boljše, polnejše življenje. V življenje mlade pesalke, ki živi samo za svoj poklic, za svoj uspeh, ki ji edini lahko zagotovi srečno, tihega meščanskega ugodja polno življenje, nenađoma vdre nekaj, česar doslej še ni poznala, nekaj, kar je mnogo več od tistega, kar je doslej pomenilo smisel in namen in pomen njenega bivanja, kar je bilo tako preprosto jasno in brez težav dosegljivo, kar se je kazalo kot edina možna pot. To »nekaj več« se imenuje ljubezen (vseodrešujoča, vseobsegajoča, vesoljna). Ko sreča njega, spozna in zaživi novo, lepše, boljše, polnejše življenje.

To pa je tudi vse, kar je film izpovedal. Matjaž Klopčič kljub vsemu svojemu prizadevanju in prizadevanju vse ekipe ni prišel dije kot do tod. Film namreč od tega trenutka dalje enostavno steče. Lepe besede, lepi poljubi, lepe pokrajine, lepo, lepo, lepo... tako zelo lepo, da se ti upre, kar pa pomeni tudi konec vsega lepega. Nobene izpovedi več, nobene resnice, zahteve po sodelovanju, sodoživljanju, podoživljanju, ničesar! Lažna lepota, h kateri se je tako lepo in lahko zatekati, lažen umik pred svetom, beg od tega sveta v drug, lepši svet, lažni blišč, lepa dobra stara laž.

Film vse od začetnih prizorov, ki napovedujejo nekaj, ki nas obvezujejo k sodelovanju, pada, prizor za prizorom ruši vse, kar je bilo v začetku napovedanega in dopovedanega, dokler se končno vse skupaj kaj klavrno ne zaključijo s hčerkino »izjavo« v galeriji (mama, poročila se bom!) kjer je z njim (ah, kakšno naključje) spregovorila prve besede, z »izjavo« (prav zares je zvenela kot »izjava«), ki naj bi menda po Klopčičevi zamisli pomenila nekaj, kar je bilo ves čas pričakovati, pa nas bi kljub temu moralo vreči s sedežev zavoljo pričakovanja tega, kar naj še pride: Vso (malo) meščansko filozofiranje o življenjskem cilju in o poti, po kateri stopamo, o poti, ki je pravzaprav že tako uhojena, ki je vedno ista, pa kljub temu za vsakogar tako različna, s katerim se film navidezno konča (kajti končal se je, še preden je dobro stekel) nima niti najmanjše možnosti, da bi karkoli rešilo; kaže se le kot to, kar je, čeprav je skušalo biti nekaj več. To seveda še daleč niso vsi očitki, ki bi jih lahko izrekel na račun tega (filma?), kar smo lahko videli. Očveč bi bilo podrobneje se spuščati v življenjska vprašanja, ki jih skuša film reševati ali vsaj nakazovati (če sploh kaj nakazuje ali rešuje?), dovolj bo, če omenim še to, da ima silno močan priokus po nekaterih filmih, ki smo jih lahko pri nas že videli (Antonioni-fotograf, Godard-napis).

Naj mi oprostijo vsi, ki jim je film ugajal zaradi »čiste lepote« ali pa zavoljo tega, ker je pač slovenski film. Od dela, ki naj bi bilo »umetniško«, pričakujem nekaj drugega, nekaj več. O, dobri Eluard, kdaj bomo lahko videli ljubezenski film, ki bo kot tvoja pesem?

Dopisujte v Katedro

Ignac Kamenik:

Marionete

Krstna predstava v SNG Maribor

Ni bilo dvoma, da smo vsi, ki smo gledali to kratko predstavo, občutili posebno svečanost in upanje. Kamenik je naš avtor, uspel je s svojo prejšnjo dramo *Dvajset let pozneje* (drama je dobro vsakar, bila je čista v svojem slogu, dasti je bila na koncu namoljena, urezana po lsbenu itd. Toda bila je čista v svojem psihološkem kritičnem realizmu). Med tem časom je postal avtor dramaturg SNG Maribor in je s pravim umetniškim posluhom ustvaril podoba prvega dela repertoarja *Drama*, ki je daljalo vero v novo obdobje mariborske *Drama*.

Pa k *Marionetam!* Prvo dejanje je dajalo neko upanje, da se bo iz malo meglene dramske napovedi izkristalizirala drama o oblasti in podrejanju oziroma upiranju tej oblasti, a upanje se ni izpolnilo. Naslednji dve dejanji sta neusmiljeno pokazala, da je drama udarila v prazno.

Ni reči, da Kamenik v svoji alegorični igri o *Gospodarju, Svetniku, Starcu* ni nakazal usodnih silnic današnjega sveta, toda ni jih izpeljal, nakazal je le veliko problemov in zapletov. Med oblastniki si stoje nasproti Konfinant — pravi politikant —, Konstruktor — tehnikrat in Svetnik — stalinist — ter še *Gospodar*. Lahko bi morda nastala drama o boju za oblast, o spletkarjenju itd. Pa ni, ker je problem obdelan mimogrede, komaj je nakazan. Tu sta tudi *Angelina* in *Gregorin*, ki se edina izmed vrstje upreta in se zadržeta zavedati samega sebe. Lahko bi bila drama osvobodilna, pa ni. Vse je nekam prenezadostno. Bila bi to lahko drama o legendi, vendar je vse nejasno in megleno. Lahko bi bila drama o Starcu... Menda je hotel avtor napisati dramo o Dolini, kjer bi vse gornje probleme združil in povezal. Moram se strinjati z *Josipom Vidmarjem*, ki pogrša v tej igri jasnosti, konciznosti. Taka drama bi lahko bila morda le izrazita intelektualna drama, z globokim preciznim dialogom — brez patosa seveda —. Kamenik pa se je šel neki čuden humanizem in — metafizični patos (J. V.). Če dramatik oropa svoje junake za človeške dimenzije in jih zreducira na ideje (tehnokratstva, diktature, politikantstva...), potem mora tiste človeške dimenzije zamenjati z intelektualno ostrim in prodornim dialogom. To pa se ni zgodilo.

Saj, morda je neugodnemu vtisu še največ pripomogel dialog, ki je patetičen, prizdignjen, nenaraven, neglobokoumen, poln sentimentalnih pasaj (dialogi *Angelina* in *Gregorina*) in poceni aksiomov. Sploh pa moram reči, da smo marsikaj tega že lahko videli drugod, s čimer pa ne mislim, da je avtor karkoli povzemal, prepisoval ali kaj podobnega. Ne. Vendar sma podobni humanizem, ali podobni nehumanizem že lahko srečati; ali nista *Angelina* in *Gregorin* podobna očevočenima robotoma iz R.U.R.; v svoji želji po begu pa celo *Petru* in *Jacinti*, ali ne neartikulirano ponavljanje ljudi iz *Doline* podobno Bo-

žičevemu domisleku javnega sporočanja po zvočniku (*Dva brata*)? Torej plemenita avtorjeva želja, klic po humanizmu, a žal je vse zmedeno, nejasno in nerazumljivo. Drama pri publiku tudi ne bo dobro odrezala. Ostaja sicer še možnost, da so vse ostre obsodbe zmotne, da bo drama kdaj kasneje pokazala svojo vrednost, da je nisem prav razumel itd. Toda bojim se, da to res ni mogoče, čeprav je zanimiv odmev kritike. Večerov kritik L. Smasek vidi v njej uspeh (kajti slabe točke so po njegovem le v manjšini), ostro jo je odklonil že omenjeni J. Vidmar (ki je rekel bobu bob in se v tem primeru — kar ni pogosto — z njim strinjam). Je pa zrno resnice tudi v radijski oceni S. Juga, da je ta drama za avtorja le pomembna, saj nakazuje nove poti, ki bi jih utegnil Kamenik v prihodnosti ubrati z večjim uspehom. Če je tako, je prav, da je bila napisana, čeprav pa je le vprašanje, ali je prav tudi, da je bila uprizorjena. Kajti ta tekst je prvi spodrsrljaj Kamenika dramaturga.

Uprizoritve je dobra. Posebno je impresivna slikovita scena *Uroša Vagaje* in glasba *Lovra Arniča*. Tako so ti vzunanji elementa — scena, glasba, svetlobni učinki — dali dramati posebno obeležje, dali so ji ritem in tempo. Režiser *Dušan Jovanovič* je, sodim, storil, kar se je dalo storiti. Lahko bi edino kje črtil sentimentalne pasaje. Ustvaril je dinamično in (kar je skoraj kontrast) precej jasno predstavo. Posebno mu je uspel naravnost »kajkouski prizore pristuškovanja prebivalcev doline, ko se osvobodita *Gregorin* in *Angelina*. Kaže, da je ta režiser za *Maribor* prijetna osvežitev. Med igralci so bili uspešni predvsem predstavniki oblasti: *Tovornik*, *Petja*, *Peer*, *Karikiran* *Bačko*, dalje *Starec Zupan*, medtem ko sta bila *Muhičeva* in *Putisk* zelo privzdignjena.

V gledališču je že tako, da nekatere reči uspejo, druge ne. *Marionete* niso mogle pokvariti upanja in zaupanja v drugi del sezone.

TONE PARTLIČ

Objave

Objave so revija za literaturo in umetnost. Okvir dela je torej popolnoma jasea. S tem pa tudi namen in pomen, ki bi ga naj revija imela v slovenskem kulturnem prostoru.

Revija je izšla v samozaložbi in je ciklistična.

Uvodnik je bolj informativnega značaja. Pesmi objavljajo: *Darico Komanc*, *Robert Cegljar*, *Aleksander Peršolja* in *Dane Zajc*. S svojo prozo se nam predstavljajo: *Jože Horvat*, *Matija Rotnik* in *Pavle Zidar*. S prevodi promnih tekstov pa se predstavljajo: *Leonie Bruel* — Na kratko (Srečko Polenič), *Abram Tertz* — Kapnik (Herman Vogel), *Robert Mustl* — Crna magija (Jože Horvat). Omeniti velja, da nas je presenetilo ime *Robert Mustla*, znane avstrijskega dramatika in esejista, ki se je rodil v Celovcu (1880—1942). Zaznamuje ga predvsem svojevredna in neizrečena ironija. Tekst je preveden iz knjige *Zapuščena zahteva*. Na zadnji strani je esej *Vilja Vuka* — Avtentičnost v umetnosti.

Tone D.

Razvoj umetnosti in kulture na ozemlju sedanje dežele Štajerske

Z USPEŠNIM PREDAVANJEM PROFESORJA DR. VALTERJA MODRIJANA, DOCENTA IN PREDSTOJNIKA ARHEOLOŠKEGA ODDELKA DEŽELNEGA MUZEJA V GRADCU (IOANNEUM), SE JE JANUARJA LETOS ZACELA VRSTA PREDAVANJ, S KATERIMI NAM BODO ZNANSTVENIKI IZ SOSEDNE DRŽAVE PREDSTAVILI RAZVOJ UMETNOSTI IN KULTURE NA OZEMLJU AVSTRIJE, ZLASTI SE NA PODROČJU SEDANJE DEŽELE ŠTAJERSKE.

Ta razvoj je jasno povezan tudi z bližnjo in daljnjo okolico *Maribora*, kajti ob nastanku prazgodovinskih in rimskih spomenikov imamo enoten teritorij, ki se ni ločen z deželnimi ali celo državnimi mejami. Na tem ozemlju so v prazgodovini živeli Iliri kot etnično enotno ljudstvo in zato je bil ta prostor deležen tudi enotnega kulturnega razvoja.

Kljub zanimivosti in dokaj dobri reklami pa predavanje ni pritegnilo začelenega števila poslušalcev.

Moj namen je opozoriti na podani razvoj prof. Modrijana, s katerim je dana možnost za boljše razumevanje prazgodovinske umetnosti na ozemlju avstrijske Štajerske.

V prvem predavanju (v načrtu sta bili dve, vendar je drugo zaradi predavateljeve obolevnosti izostalo) se je prof. Modrijan omejil na kronološki pregled: ledena doba zaradi pomanjkanja arheoloških najdb ni bila zastopana. Začetna letnica 6000 pred našim štetjem označuje čas kamene dobe.

Iz tega obdobja nam je predavatelj pokazal v diapositivih predmete, najdene v *Ciganskem taboru* pri *Hornsteinu*. Jama, ki je približno tako velika kot *Potočka zijalka*, leži na bregu reke *Mure*. Bližnja reka in najdeni predmeti — harpune ali trnki — nam omogočajo, da si ustvarimo sliko o življenju ljudi tega naselja. Ukvarjali so se pretežno z lovom in ribolovom. Iz kosti ujetih živali so delali trnke ali harpune. Na istem mestu so našli celo primerke kamnite harpune, ki pa je zelo slabo ohranjena. Na teh predmetih zasledimo razne simetrično in asimetrično no polegnjene praske; nekateri vidijo v teh črtah začetke geometrijskih likov. Seveda pa ne gre tukaj za načrtno risanje ali vdrgnjenje črt v te predmete, temveč je temu verjetno botrovalo naključje.

Prehod iz kamene v bronzasto dobo predstavljajo najdbe s *Semmeringa*. Najzanimivejša med njimi je brez dvoma tista, ki predstavlja volka v teku. Okorno zarisane konture, ki so dokaj globoke in z ostrimi robovi, dajo sklepiti na uporabo kovinskega predmeta, na kratek bronast nož, s katerim so bile verjetno te konture tudi zarisane. Predmeti bronzaste dobe so po funkciji, ki so jo opravljali v primerjavi z enukimi najdbami v drugih grobiščih boljšji. Povsod nalatimo na ogrlice, prstane, zaplestnice, na razne sponke za tkanino, na lasnice in kratke nože. Predmete je prazgodovinski človek hotel s točlenim zaznamovati ali pa tudi olepšati. Pri teh olepšavah je lahko rečemo, da gre za preprosto ornamentiko v prvi stopnji njenega razvoja, za tako imenovano jermnasto ornamentiko.

Prehod v zgodnjo železno dobo predstavljajo najdbe iz *Judenburga*, s področja reke *Solbe* (*Sulmtal*), in iz *Lipnice*. Najdbe iz imenovanih krajev so kljub pripadnosti železni dobi še vedno iz bronu. V tem materialu so prvi tako kakor v naših krajih ohranjene situle, ciste, kakšen oklep (doprnski) in vrsta bronastih veder. Na vseh teh predmetih pa so v tehniki vtolčenih pik predstavljene razne konture najrazličnejših motivov. Zanimiv je motiv borečih se moških — z modernim izrazom bi ta motiv imenovali baksanje —, ki smo ga videli upodobljenega na predmetu z *Magdalenške* gaje. Seveda pa tu motiv ne predstavlja neke absolutne novosti, saj ga zasledimo tudi na stenah ali predmetih egejske kulture na otoku *Kreti*. Motiv borečih se moških je zlasti priljubljen v situjski umetnosti. Enkratna je tudi posmrtna maska, ki po svoji izdelavi in dagnosti lahko tekmuje s slavimi zlatimi posmrtnimi maskami iz *Miken* v *Grčiji*.

Všček vsega, kar smo tisti večer videli, predstavlja vsekakor voz kulta in rodovitnosti iz *Svetega* ob gornji *Muri*. Cel prof. Modrijan damuza, da to delo ni nastalo na naših tleh, temveč nekje v severni *Italiji*. Na 40 centimetrov dolgem in 30 centimetrov visokem vazičku je postavljena množica ljudi na konjih in peš. Čudovita je razgibanost človeških teles in drže jezdecev. Šodobna dovršena tehnika fotografiranja je gledalcem nudila posnetke vsake figure posamič. Prod nami se je zvrstila cel vrsta konjenikov, ki smo jih lahko videli od vseh strani; bili smo deležni svojevrstnega užitka, ki ga ne doživljamo obiskovalci muzeja v *Gradcu*, ko si ogleduje original te svojevrstne prazgodovinske umetnine.

DRUGO PREDAVANJE

Znana klasična arheologinja profesorica dr. *Erna Diez* iz *Gradca* je predavala o rim-

skih izkopaninah na avstrijskem Štajerskem. Zal pa je bil obisk na tem predavanju še skromnejši kot na prvem. Edina rimska naselbina na tem območju je bila *Flavia Solva* pri *Lipnici* (*Leibnitz*) na *Lipniškem polju*.

Mesto *Flavia Solva* je bilo ustanovljeno okrog leta 70 našega štetja za časa cesarja *Vespaziana*. Zanimivo je, da *Flavia Solva* ni nikdar predstavljala vojaške naselbine, čeprav so tam bivali tudi vojaški oddelki, ki so vzdrževali ceste.

Izkopavanja v večjem obsegu so začeli leta 1951 pod vodstvom prof. dr. *Erne Diez* in še vedno trajajo. Ze v 19. stoletju pa so na tem kraju izkopali več marmornatih spomenikov in plošč z reliefi in drugimi okrasi ter vrsto marmornatih medaljonov, ki so danes vidani na gradu *Seggau* nad *Lipnico*.

Reliefi so odlično delo mojstrov nedomačin, ki so prihajali iz *Akvileje* (*Ogleje*). To mesto je služilo kot geografsko in kulturno izhodišče za novo pridobljene rimske province v predalpskih deželah in *Podonavju*. Umetniške stavbarske in kiparske delavnice iz *Akvileje* in drugih severnih italjskih mest so kot potujoče delavnice sejale v *Galijo*, *Norik* in *Panonijo*. Tako je tudi razumljiva presenetljiva podobnost plastik v rimskih izkopaninah v *Sempetru* v *Savinjski dolini* z rimskimi najdbami v *Flavii Solvi*. Skladnost v časovnem smislu kakor tudi v stilnem in idejnem pogledu nas navdi k tesni povezavi obeh najdbišč. V literaturi so najdbe v *Sempetru* že precej znane in obdelane. Mnogo manj pa vemo o *Flavii Solvi* in njenih najdbah, čeprav ta ni oddaljena od *Maribora* dalje kakor *Pluj*.

Predavateljica nam je v diapositivih prikazala značilne reliefe. Na njih je človek upodobljen na dva načina: strogo frontalno ali »en faces«, kakor nam je to najbolj znano iz starih egiptovskih plastik, ali pa ostro profilirano, kar je zlasti sodobnemu opazovalcu bolj blizu in domače.

Kot poseben primer podajanja domnevega tipa prebivalstva nam je bil predstavljen relief noriške delkice v domači provincialni nošči z ruto na glavi. Ob podobni reliefni plastiki je pred leti razvil prof. dr. *Klemenčič*, da se med domačim prebivalstvom ženske niso tako hitro romanizirale kakor moški, ki so kmalu stopili v tesnejše stike z rimsko upravo, saj so pogosto upodobljeni kot domači županji (*duumviri hure dicurdo*) s knjigo v roki in v rimski noši.

Motivi *Sempetrskih* reliefov in onih iz *Flavie Solve* so vzeti iz grško-rimske mitologije. Sredino reliefa zavzame osrednji motiv reliefne plastike, prostor na desni in levi je izpolnjen z rastlinsko ornamentiko; značilno je prikazovanje listov vinske trte in grozdja ter akantovih listov. Zgoraj je vsak relief sklenjen z odprto ali zaprto noriško panonsko voluto. Ko se pojavi pri teh ploščah, se friz, za ta prostor izpolni s prikazom meduze, kentavra, leva ali celo s celo kompozicijo živalskih teles. Usoda obeh obravnanih najdbišč rimskih plastik je precej podobna. *Sempeter* je uničila naravna katastrofa nenadne poplave *Savinje* okrog leta 250 našega štetja, *Flavia Solva* pa je ugasnila v viharju preseljevanja narodov v začetku 5. stoletja iz doslej neznanega vzroka. V stoletjih in tisočletjih jo je pokrila tanka plast zemlje, dokler je ni v drugi polovici 19. stoletja odkrila lopata vnetih kopačev in poklilenih arheoloških raziskovalcev.

VISOKONAPETOSTNE VERTIKALE

Foto B. Čerin

Nemiri na madridski univerzi

dentov se je moralo preseliti za zapahe, ni znano. Nekateri so med tem časom že bili izpušeni na svobodo, potem ko jim je sodišče naložilo visoke denarne kazni, ki jih bodo le redki zmogli plačati, mnogi pa so morali še nadalje ostati v preiskovalnem zaporu, kjer čakajo na proces. Za tiste, ki so že bili kaznovani, kot za slednje, ki na kaznen še čakajo, pa je predvidena tudi še posebna sankcija, namreč izključitev z univerze.

Vlada pa se ni omejevala samo na navedene ukrepe; policija je tudi blokirala vse fakultete, kjer danes noč in dan stojijo močne policijske straže; posebni oddelki policajev, ki sicer ne nosijo uniform, temveč so v civilni obleki, pa so razmeščeni tudi po fakultetnih prostorih, kjer bi naj skrbeli za red in nemoteno delo fakultet, kot je uradno rečeno. V resnici pa je njihova naloga izslediti tiste študente, ki bi naj bili organizatorji teh nemirov.

Seveda pa tudi vsi ti ukrepi niso pripomogli k vzpostavitvi »reda«. Študente so se nato lotili novega načina protestiranja, s tem da so uvedli takšno tako imenovanega pasivnega odpora, in sicer s sabotiranjem predavanj in s posejdanjem po fakultetnih hodnikih.

Protesti zoper vlado pa prihajajo tudi iz profesorskih vrst. Tako je na primer nekdanji prosvetni minister Himenez, znan kot velik opozicionalist, in danes redni profesor madridske univerze, iz protesta do vladnih ukrepov prenehal s delom na univerzi, že nekaj dni kasneje pa so se mu tudi pridružili preostali profesorji pravne fakultete. Hkrati pa tudi še prihajajo glasovi o študentskih nemirih na drugih univerzah.

Adi Schreiner

POLICIJSKI NAPADI NA PROTESTIRAJOČE ŠTUDENTE V ČILU

V Čilu je proti študentom, ki so demonstrialno pred desno usmerjenim časopisom »El Mercurio«, policija uporabila vodo, palice in konje, da bi jih razgnala. Lastnik časopisa Agustín Edwards je član sveta na tehniški univerzi v Santa Maria at Valparaiso, kjer je bila sprožena kampanja proti reformi v ekonomskem in pedagoškem svetu šole.

Študenti so namreč pred nekaj tedni zahtevali reformo šolskega sveta. Vzključajoč »dol z El Mercurio« in »dol z Edwardsova« so študenti obkolili nebotičnik časopisa. Okoli 25 študentov je kljub zahtevam policije, da naj zapustijo nebotičnik, ostalo v njem, dokler jih ni policija s silo odstranila. Nekaj več kot 200 pa jih je prebilo policijski kordon in odšlo v nebotičnik. Mnoge izmed njih je policija zaprla skupaj s predsednikom UFUCH (Union of University Federations of Chile).

NEWS SERVICE

Izobraževanje sestavni del družbene reprodukcije

OB RAZPRAVI O VISOKEM ŠOLSTVU V LJUBLJANSKEM STUDENTSKEM NASELJU, KI JO JE VODIL MARKO BULČ, ČLAN ZVEZNEGA IZVRŠNEGA SVETA

Ze štiri leta so minila od takrat, ko se je pri nas pričela razprava o visokem šolstvu. Diskusije o tem nikoli razrešenem problemu so bile ves čas tako žolene, da bi jih nemalokrat lahko že označili kot nestrpne in nezmožne razreševati tako obsežno in za vso družbo nadvse pomembno problematiko. Popolnoma jasno pa je, da moramo k temu vprašanju pristopiti s širšega vidika, da moramo govoriti o celem kompleksu vprašanj, ki jih zastavlja ves sistem izobraževanja. Zaradi tega je zvezni izvršni svet pripravil dokument, o katerem bo aprila razpravljala zvezna skupščina, še prej pa po vsej verjetnosti tudi profesorji in študentje v posameznih visokošolskih centrih. Poglejmo, kakšen bo ta dokument okvirno.

Poleg tega da bo podrobno razčlenil in ocenil dosedanje razmere, kar je vsekakor osnova za nadaljnjo razpravo, bo nakazal tudi splošne teze za bodoči razvoj izobraževanja s posebnim poudarkom na visokem šolstvu.

DRUŽBENOEKONOMSKE OSNOVE IZOBRAŽEVANJA

Vloga posameznika v samoupravnem sistemu postaja vse pomembnejša, vse več je »področij«, na katera more in mora neposredno vplivati, kjer lahko sodeluje. Kljub temu pa je ves sistem izobraževanja urejen tako, da je tukaj še nemogoče govoriti o takšnem stanju. Če smo si na jasnem z dejstvom, da je izobraževanje sestavni del družbenega in ekonomskega razvoja in družbene reprodukcije, bo vsekakor tudi tukaj treba uresničiti samoupravljanje. Vendar tukaj ne gre samo za samoupravo znotraj družbenih služb, temveč za samoupravo, ki bo omogočala tudi tistim, ki izobraževanje omogočajo, torej neposrednim proizvajalcem, odločanje o problemih šolstva. Posamezniki pa bodo začeli posegati na področje izobraževanja šele tedaj, ko bodo postali resnično njegovi nosilci. To bo seveda mogoče šele v trenutku, ko se bo vsak posameznik zavedal tako družbene kot osebne koristnosti le-tega. Ves sedanjí sistem je namreč zgrajen na finančnanju s pomočjo fondov, kar pomeni, da vse skupaj ni daleč od etatizma. Sedanjí odnos »fond-šola« nikakor ni v skladu s samoupravnimi načeli. Ves sistem bi moral zgraditi tako, da bi prevladal odnos »jaz-fond-šola«, ker ima vsakdo, ki v te fonde prispeva svoj delež od presežka vrednosti dela, pravico vedeti, zakaj in za kaj daje denar. Vzpostaviti bo torej potrebno DIALOG med šolo in družbo, ki bo podlaga splošnemu DRUŽBENEMU DOGOVORU.

Kadar govorimo o CENI izobraževanja, se moramo zavedati, da je pri tem nujno upoštevati cel niz posebnosti, faktorjev, ki so morda na videz nepomembni, v resnici pa še kako globoko posegajo v vso problematiko (učilnice, učbeniki itd.). Kljub temu pa bo mogoče napraviti IZRACUN. Predvsem bo treba na podlagi

ekonomskih analiz ugotoviti dejanske potrebe po strokovnjakih, tako da bomo enkrat končno vedeli, koliko študentov, profesorjev in asistentov potrebujemo. Pri tem pa bo njuno zagotoviti materialno podlago kvalitetnemu delu, tako da se profesorji ne bodo več »prostituirali« z različnimi postranskimi opravki in se bodo lahko resnično posvetili svoji osnovni nalogi: pedagoško-znanstvenemu delu. Tudi sredstva za izobraževanje bo treba racionalno porazdeljevati; pri tem pa naj bi sodelovali prav vsi, ki imajo tukaj svoje interese. Vsi ti in še mnogi drugi faktorji naj bodo determinante tega družbenega dogovora. Študentje pri uresničevanju dialoga med družbo in šolo nikakor ne smejo ostati pasivni. Študentov položaj v samoupravnem sistemu se namreč ne kaže samo v deklarativnih izjavah o demokraciji; vsaj učeči se mladini je potrebno omogočiti diskusijo o materialnem položaju šol, o financiranju itd., ker ima zaradi prispevka staršev do tega tudi pravico.

OMOGOČITI IZOBRAŽEVANJE VSEMI!

V tezah, ki jih bo kmalu zvezni izvršni svet dal v razpravo, je med drugim zapisana tudi misel, da ima vsakdo pravico do izobraževanja ter da je vsakomur treba omogočiti uveljavljanja te »pravice«. Seveda pa moramo pri tem upoštevati dva principa: 1. element sposobnosti posameznika in 2. potrebe in možnosti družbe. Današnje razmere v naši družbi kažejo, da ti dve načeli še zdalec nista uresničeni, lahko bi celo rekli, da vlada na področju visokošolskega študija, če ga gledamo skozi prizmo teh dveh postavk, velika zmeda.

Za to, da veliko talentiranih mladih ljudi ostaja brez prave izobrazbe, nosi krivdo vsekakor vsa družba zaradi neurejenih materialnih razmer (socialna struktura), poleg tega pa tudi neizoblikovana in nedograjena zavest po nujnosti izobraževanja. Podlaga vsemu, kar razumemo s pojmom »sistem izobraževanja«, bi moral biti aktiven odnos občana do teh problemov. Tega pa na noben način ne bo mogoče doseči, dokler se prav povsod ne bo utrdila ta ZAVEST, da namreč izobraževanje ni potrebno samo zaradi najnujnejše eksistence, temveč, da je to temelj družbenega napredka, ki pa seveda zagotavlja tudi duhovno in materialno blaginjo. Koordinirana družbena akcija vseh, ki so postavljeni zato, da bodo takšna vprašanja reševali, in vseh, ki se čutijo za to poklicani, je eden najvažnejših čini- teljev nadaljnega razvoja. Edino na ta način (»obujanje zavesti«) je moč doseči participacijo posameznika; v nasprotnem primeru lahko vse skupaj zopet izzevni kot nekakšno »prosvetljenstvo«. Od razrešitve tega nadvse pomembnega vprašanja je odvisen tudi cel niz socialnih problemov.

POSILANSTVO ŠOLE, VISOKO ŠOLSTVO

Danes še markske prevladujejo misli o primarni pomembnosti prakse

(Katedra je sklenila v tej številki objaviti kar dva sestavka ob razpravi visokega šolstva v Ljubljani, ker meni, da je to trenutno osrednji problem našega visokega in višjega šolstva).

in sekundarnosti teoretične, šolske izobrazbe. Popolnoma jasno je, da je treba izogibati skrajnosti, ker obstajajo štola mora postati hrbenica uspešne proizvodnje. Pri tem se je treba izogibati skrajnosti, kar obstaja v proizvodnji še cel niz drugih vplivov, ki jih je prav tako potrebno upoštevati, kljub temu pa mora štola obdržati to svojo usodno vlogo, kjer jo že ima; kjer je pa še nimajo, je nujno, da jo z novimi metodami dela in z uspešnejšim prilagajanjem gibanju gospodarstva dobi.

Vsi družbeni dejavniki, ki so odgovorni za izobrazbo mlade generacije, bodo morali zastaviti vse svoje moči, da bi dosegli razmere, v katerih ne bo prostora za nestrokovnost, za omalovaževanje umskega potenciala, kjer ne bo monopola nikogar. Znanost mora biti tista, ki bo podlaga vsemu ekonomskemu in družbenemu delu. Znanstvenim utemeljitvam bo treba enkrat za vselej dati prednost pred političnimi odločitvami. Pri tem je nujno dati poseben poudarek visokemu šolstvu in njegovi temeljiti preobrazbi. Zaradi dosedanje in sedanjosti ekstenzivnosti, ki ne vodi nikamor, je perspektiva visokega šolstva edino v materialni in kadrovski konsolidaciji. V zadnjih desetih letih se je namreč število študentov in profesorjev potrojilo. Vsa ta armada intelektualcev pa še vedno ni kos sleditvi silovitim premikom, ki nastajajo v naši družbi in gospodarstvu. V proizvodnji ne gre več za dosedanje običajno prakso vzdrževanja obstoječega stanja, marveč za nenehno znanstveno izpopolnjevanje in spreminjanje. Za takšen način proizvodnje pa ni več potrebna ozka strokovnost, ampak solidno fundamentalno znanje, na podlagi katerega je mogoče v praksi graditi. Zavoljo vsega tega je nujno iz programov eliminirati znanja, ki ne prinašajo ničesar novega, spremeniti je treba uniformiranost trajanja študija glede na zahtevnost posamezne smeri, racionalno je treba rešiti tudi problem višjega šolstva. Za to vprašanje se pojavljajo tri variante, od katerih se bo nujno za eno odločiti:

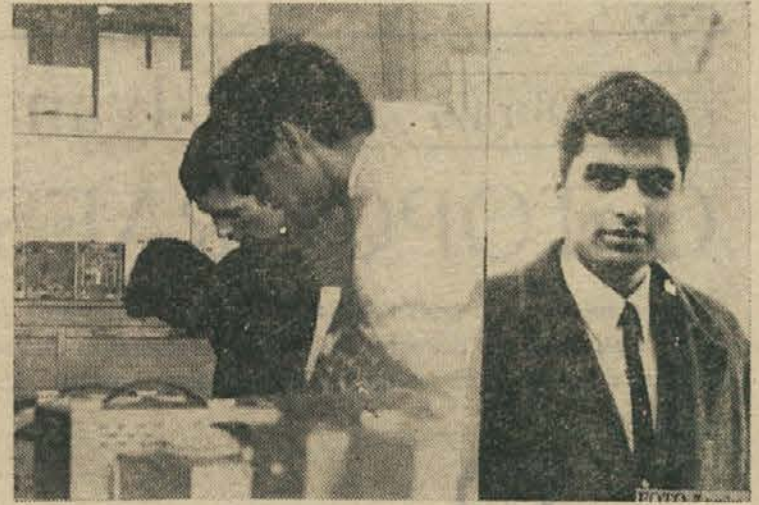
1. možnost združitve višje šole z zadnjo stopnjo srednje šole (razprava o tem je v zadnjem času popolnoma zamrla);
2. višje šole kot posebne ustanove (to je sedanja praksa) in
3. vključevanje višjih šol v fakultete.

Na vseh področjih bo nujno delovati bolj elastično in se prilagajati novim zahtevam, študente bo treba uvajati v znanstveno delo, učiti vprašanje znanstvenega dela profesorjev, pomembnosti pošolske dobe, vprašanje regulativa (republika, federacija?) itd.

Po razpravi o teh stališčih, v kateri bodo sodelovali fakultete, Zveza komunistov, Zveza študentov in drugi, bo moralo priti do solucije, do družbenega dogovora, ki bo vendarle dokončno razrešil ta vprašanja in določil pot, po kateri bo odslej družba uravnavala svoj odnos do šolstva in nasprotno.

D. J.

Tudi tukaj je lepo

Na mariborskih višjih in srednjih šolah študira mnogo študentov iz prijateljskih tujih držav v okviru ekonomskega programa pomoči Jugoslavije nerazvitim državam. Največ tujih študentov obiskuje predavanja na višji tehniški šoli. Ti tuji študenti se vsak dan srečujejo z mnogimi problemi — s problemom jezika, z našimi običaji in načinom življenja, ki se bistveno razlikuje od njihovega.

Eden izmed njih je Jacques Kogon-gar. Doma je iz Fort Lanyja v republiki CAD, ki je postala svobodna leta 1966. V naši državi je na študiju samo pet študentov iz te republike, od tega so štirje v Mariboru. Jacques študira na VTS na oddelku za elektroniko in se je uspešno prebil skozi pogoje v četrti semester. S slovenskim jezikom se je že dobro seznanil in, kakor mi je dejal, študira večina iz slovenskih in francoskih knjig.

«Kam po končanem predavanjih?» sem ga vprašal.

«Najprej bom opravil manjkajoče izpite in naredil diplomsko nalogo ter njen zagovor. Nato se bom vrnil v svojo domovino in pomagal v teh prvih in najtežjih letih izgradnje naše države,« mi je dejal J. Kogon-gar.

«In nadaljnega pogovora sem izvedel, da se v prostem času ukvarja s športom. Igra nogomet in kosarko.»

«In kje stanuješ v Mariboru?» sem ga vprašal ob koncu najinega pogovora.

«Stanujem v internatu srednje kmetijske šole. Sobe so še kar dobre, pač pa predrage,« je dejal Jacques Kogon-gar.

Pred laboratorijem za laboratorijsko prakso na VTS sem srečal Mustafa Zelna, ki je doma v Atbaru v Sudanu. V Mariboru je s tremi svojimi rojaki. V našo državo je prišel četrtega oktobra 1965. Prvih pet mesecev bivanja v Jugoslaviji je preživel v Kranju, kjer je bil na tečaju tujih študentov za slovenski jezik. Marca 1966 je Zein prišel v Maribor.

«Kako študiraš?» sem ga vprašal.

«Študiram večina iz slovenskih knjig. Včasih prebram tudi francosko strokovno literaturo, a te je razumljivo malo na razpolago. V prvem letniku sem imel zaradi nepoznavanja slovenskega jezika velike težave, sedaj pa kar v redu napredujem,« je dejal M. Zein.

Na vprašanje »Kje stanuješ in s čim se ukvarjaš v prostem času?« je Mustafa Zein ob koncu najinega razgovora odgovoril v dokaj dobri slovensčini: »V prostem času najraje berem knjige, ki opisujejo zgodovino arabskih narodov. Včasih igram tudi šah. V Mariboru imam mnogo prijateljev in nasploh so tukaj ljudje zelo prijazni. Stanujem kakor večina tujih študentov v internatu kmetijske šole in za sobo plačam kar 140 novih dinarjev.«

Tudi iz Pakistana je na višji tehniški šoli nekaj študentov. Khalid Mahmud je doma v Bahim Yar Khanu v Pakistanu. V našo državo je prišel leta 1965 in nato je bil pet mesecev na pripravilnem tečaju v Kranju. Prvega marca 1966 je prišel v Maribor. Stanuje v internatu kmetijske šole. Na vprašanje, če je zadovoljen s stanovanjem in ali bi raje stanoval privatno, mi je Khalid odgovoril:

«Glede stanovanja mi je vseeno, ker so sobe v internatu še kar dobre. Privatnih sob je v Mariboru tako malo, da jih sploh ni mogoče dobiti.»

«Kaj pa delaš v prostem času?» sem ga še vprašal.

«V našem mestu imam mnogo prijateljev. V začetku, ko sem imel še težave s slovenskim jezikom, sem se družil samo z rojaki, sedaj, ko obvladam vaš jezik, pa se je krog mojih prijateljev razširil. V Mariboru smo organizirali svoj klub — klub tujih študentov. Zal pa nimamo še svojih prostorov, čeprav nam jih pristojni forumi že nekaj časa obljubljajo,« mi je ob koncu najinega pogovora dejal Khalid.

To so bili vsi in menja treh tujih

O tem, ali bo KUD Študent šel na Poljsko ali ne, je bilo mnogo napisanega, še več pa izgovorjenega. Dokončno je le bilo odločeno: KUD bo odšel na Poljsko...

Odbor ZS MVZ ima že dolgo prijateljske stike s poljskimi študenti. Rezultat tega prijateljstva je tudi planirana izmenjava kulturnih skupin študentov iz Katowic in Maribora.

Poljski študentje nas bodo prišli obiskat v času od 13. do 19. aprila, naš KUD pa jim bo vrnil obisk v času od 27. aprila do 3. maja.

Ta turneja naj bi bila za člane KUD Študent kot nagrada za delo, ki so ga vložili za dvig kvalitete na področju folklorne in pevskega zbora. V zvezi z nastopom našega KUD Študent smo se pogovarjali s predsednikom Vladimirom Pravičičem.

S kakšnim programom namerava KUD nastopiti na Poljskem?

Na Poljsko bosta odpotovala pevski zbor in folklorna skupina. Celoten program je sestavljen tako, da pokaže melodijo in ritem jugoslovanskih narodov. Zavedamo se, da bomo lahko le s takim programom uspeli na mednarodnem področju ter uspešno zastopali mariborske in obenem jugoslovanske študente. Zavedamo se tudi, da je to težavna naloga in da jo moramo tudi uspešno izvršiti.

Slišali smo, da so vaš program folklorne in pevskega zbora ocenili strokovnjaki, zato nas zanima, kakšna je bila ta ocena?

Obe skupini so ocenili priznani strokovnjaki. S tem sta skupini tudi dobili dovoljenje za gostovanje v inozemstvu. Tako sta pevski zbor ocenila profesor Gregorc in tovariši Rakuša. Oba sta dala zboru in njegovemu dirigentu Stanetu

Študentov, ki študirajo v Mariboru. Zadovoljni so s tem, kar jim naša država po svojih najboljših močeh nudi. To pa je tudi nekaj.

Razgovor vodil Bogo Cerin
Slike B. Cerin

Jurgecu laskave ocene. Tudi folkloro je ocenil priznani strokovnjak, in sicer predsednik komisije za folkloro pri republiškem odboru ZKPO Slovenije inženir Bruno Ravnikar. Njegova ocena je lepo priznanje folklorni skupini. Seveda pa mora skupina še precej vaditi, da svojo kvaliteto izboljša.

Kakšne probleme imate trenutno, to je mesec dni pred odhodom v Katowice?

Seveda je vsaka taka turneja povezana z ogromnimi problemi, ki nastajajo vsak dan. Vsak tak problem se najlaže reši z denarjem, torej sem s tem že povedal, da je največji problem z denarnimi sredstvi. Vsak član KUD, ki bo odšel na Poljsko, mora prispevati iz lastnih sredstev 150 novih dinarjev. Problemi pa so tudi pri nastanitvi petdeset poljskih študentov v Mariboru, in to ob najnižjih denarnih stroških. Vendar upam, da nam bo uspelo s pomočjo vseh mariborskih študentov, posebno pa študentov iz študentskega doma, to težavo urediti. Nadaljnji problem obstaja pri organizaciji nastopov za Poljake v Mariboru in okolici. Problem glede prevoza naše grupe na Poljsko pa smo rešili zelo ugodno — s pomočjo transportnega podjetja železnice v Mariboru, saj bo potovala polovica študentov brezplačno. S tem si prihranimo mnogo denarja.

Si mnenja, da boste uspešno zastopali Maribor oziroma Jugoslavijo?

Tega mnenja sem in sem vedno bil, to so mi potrdili tudi strokovnjaki, ki so ugodno ocenili obe skupini našega KUD Student.

Vsem udeležencem želi Katedra pri nastopih mnogo uspehov.

Razgovor vodila
Olga Cerić

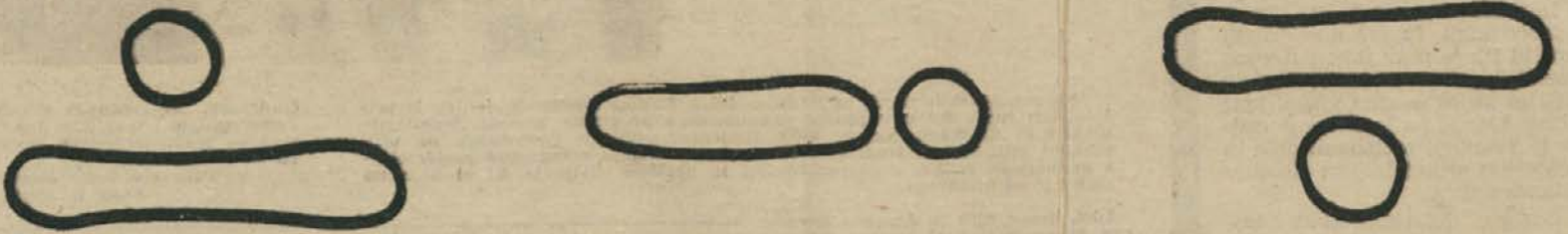
Vseposod študentski nemiri — Španija, Nemčija, Italija, Poljska, ZAR, ...

Obrazi

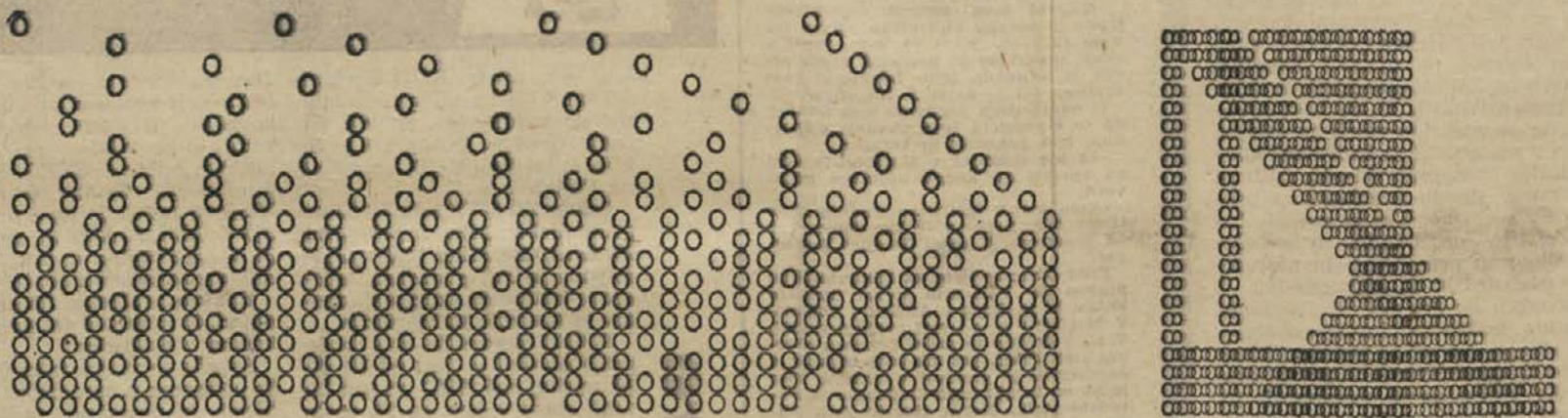
Ivan Rudolf:

O TOPOGRAFSKI POEZIJI

Humanistično konstruktivistični malomeščani gledajo skoz lažno prizmo svojih estetskih meril na topografsko poezijo kot na tujek v naši družbeni danosti. Toda če se poglobimo v bistvo črk in umetnosti stavljenja, opazimo, da je pisana beseda ob svojem nastanku, v začetku razvoja jezika, vedno poleg svoje smiselne funkcije izražala s svojo obliko samo neko globlje gibanje, se pravi, to,

kar je označevala, je obenem tudi ponazarjala. Topografska poezija torej ad hoc osmišlja likovno vrednost posameznih črk. Topografsko poezijo je uvedel John O'Waha proti koncu 17. stoletja na Severnem Skotskem, kjer jo je uporabil za borbo proti zaostalemu kleru. Razni eksperimenti na tem področju so se ponavljali posebno v času romantike, a pri vseh pogrešamo trdnjega sistema. Topografiki

so frapirali egalizirajoči okus literarne javnosti, ta poezija je šele s polnim razcvetom industrializacije prodrla v širše kroge in doživela formalni razvoj.

Ne samo vsebina in literarna oblika, temveč tudi vizualni učinek pesmi tvorijo njeno popolnost. Logična participacija na nič u biti nič se nikjer nazorneje in provokativneje ne izraža kot v strukturi globalnih elementov topografske poezije. Nič ni bolj rešeno falzificiranja, akvizitorstva, nekonsekventnosti in podobne navlake kot ravno umetniško dognana in dosledno izpeljana oblika, ki biva

nad vsem, subtilno vključuje vse ter v preprosti obliki, na rafinirano odkrit način izrazi to, kar je izraziti hotela. Težko se je poglobljati v mračne hodnike senzibilnosti in se vzpenjati na vrhove čistega razuma ter hkrati prinesiti dovolj otipljive sadove, da jih lahko užije od spevoiger, ljubezenskih romanov in piva in zrezkov neumen psevdohumanistični malomeščan. Vse je lepo, najlepše pa se je pustiti pitati in pljuvati na vse, kar ne pada naravnost v žrelo. Ceterum censeo topografsko poezijo lahko razume vsakdo, če le hoče, če pa noče, po ljudskem izreku »bog varil silite«.

XI. Republiška razstava umetniške fotografije

V lepem razstavnem prostoru arhitekta Franca Novaka v Murski Soboti je bila od 17. februarja do 10. marca 1968 odprta enajsta republiška razstava umetniške fotografije. Zaradi izrednega zanimanja prebivalcev Murske Sobotice je organizator — fotokino amaterski klub Murska Sobotica — razstavo umetniške fotografije, ki je bila prvič v tem mestu, podaljšal za sedem dni. Na razstavi je razstavljalo 24 avtorjev s skupno 123 fotografijami.

Strokovna žirija je podelila zlato medaljo članu FKK Maribor Ivanu Dvoršaku za kompozicijsko odlično fotografijo Klic. Inž. Marjan Smerke iz FKK Ljubljana je z dvema medaljama (zlata za kolekcijo in srebrna za umetniško fotografijo) dokazal, da je eden izmed najboljših umetniških fotografov. Prva nagrada in zlata medalja za kolekcijo štirih foto-

grafij je lepo priznanje za njegove zelo dobre fotografske dosežke, ki smo jih videli na razstavi. Fotografija Barok, ki je vključena v nagajeno kolekcijo fotografij, je tehnično najbolj dovršena fotografija na tej razstavi. Drugo nagrado in srebrno medaljo za kolekcijo umetniških fotografij je dobil Ivan Dvoršak za Zbirko Klic, Rdeče elipse, Nafta in Otroci iz Lenta.

Na razstavi smo opazili tudi nekaj fotografij, ki bi si zaslužile pohvale strokovne žirije. Med te bi uvrstili dobro fotografijo z naslovom 220 V, ki jo je avtor Jože Benedek iz fotogrupe SOLT Ljubljana posnel na nekem mladinskem plesu, in fotografija iz mikro sveta Jutranja rosa, katere avtor je Mirko Udir iz FKK Tržič.

Marjan Pfeifer iz FKK Maribor je razstavil tudi nekaj barvnih fotografij. Posebno fotografiji Slovo in Ma-

mina kazen sta odlični in vprašujem se, zakaj ta avtor ni prejel nobene nagrade.

Sploh pa ima ta razstava veliko napako v tem, da so barvne in črno-bele fotografije pomešane med seboj in tako ne pridejo do izraza izredne kvalitete nekaterih barvnih slik.

Prehodni pokal Janeza Kuharja je letos že četrtrič zapored dobil fotoklub Maribor. Od članov tega kluba je žirija izbrala za razstavo 57 fotografij enajstih avtorjev (na razstavo je bilo poslanih 611 fotografij 101 avtorja).

Bogo Čerin

Moderni spovedni obrazec za politika

S pojmom politiki so tu mišljeni ljudje, ki se politiki poklicno posvete in ki o njih govori pastoralna konstitucija na temle mestu: »Tisti, ki so sposobni ali se morejo usposobiti za težko in hkrati nadvse častno politično dejavnost, naj se nanjo pripravljajo in naj se ji z vneto predajo, ne da bi gledali na lastno ugodje in gnotne koristi!« (Svet 75.)

Kakor vsak poklic zahteva tudi poklic politika stalno spopolnjevanje ter hkrati zlitost te umetnosti — »ars politica« — jo imenuje koncil (Svet 75) — z osebo politik. Koncil oriše podobo idealnega politika strnjeno takole: »Proti krivici in zatiranju, proti samovoljni gospodovalnosti in nestrpnosti, bodisi posameznika ali politične stranke, naj zastopajo z neoporečno značajnostjo in preudarnostjo, iskreno in nepristransko, z ljubeznijo in političnim pogumom naj se posvete blagru vseh!« (Svet 75.) Kadar bo politika res postala zadeva vesti, bo politik svoje delo vedno znova razgrnil pred svojo vest ter se v njej spraševal tudi o svoji politiki.

Moderna ascetika pozna tudi »grehe«, ki vanje lahko pada politik: »Greši«, če je politik, a ne pozna zgodovine. Če ima celo o vladajočih ideologijah čisto primitivno znanje. Če več da na svoj »politični čut« kot na resen študij položaja. Če ne pozna krajevnih, narodnih in mednarodnih konjunktur, ne ideoloških, ne gospodarskih ne političnih. Če se je sprijaznil z obstojem subproletariata in z izkoriščanjem nerazvitih dežel. Če brani krajevne interese ne glede na nadrejena občestva. Če rešuje na hitro in površno, kjer bi bilo treba temeljitega preudarka. Če ne ve, kaj pravzaprav hoče s svojim delom. Če se ustavlja na površju problemov, a ne vidi in ne upošteva njihovih globljih razlogov. Če ne zna predvidevati. Če ni zmožen akcije v velikem. Če ne zna vstavljaljati posameznih trenutnih političnih dejanj v celoten in trajen politični načrt. Če sijajnega ne razlikuje od možnega. Če svoje politične akcije ne ureja v globlje in višje težnje svoje generacije. Če jutrišnjo generacijo žrtvuje egoizmu današnje. Če ne zna razbirati, v katerih dejavnih in pojavih trenutne situacije se skriva energija, ki jo lahko uporabi za skupno blaginjo. Če ob političnem manevriranju ostaja naiven. Če dogodkov ne zna izrabljati za politično vzgojo ljudstva. Če mu težji položaji jemljejo razsodnost. Če hlini zvestobo »načelom«, kjer je dejansko odvedal. Če dobre predloge in težnje nasprotnikov zavrača. Če nad vsem,

kar ločuje, ne išče prvin, ki enotijo. Če več obljublja, kot more dati. Če pada v demagogijo. Če govori o gnilih kompromisih, kjer gre za modro izenačevanje in pravično obzirnost. Če se krčevito drži čisto postranskih

stvari in pri tem izgublja središče. Če razredni boj zavrača, a ne stori ničesar, da se razmere uredijo v položaj, kjer bi razrednega boja ne bilo. Če se kljub dokazani nesposobnosti krčevito oprijemlje stolčka. Če pozablja, da so npravni prestopki in politične zmote kristjana, ki je v javnem življenju na vidnem mestu, hkrati pohujšanje. Če se politično izdaja za kristjana, ko to dejansko ni več.

Tako nekako bi si poklicni politik moral spraševati vest. Ker pa se mora v neki meri vsako udeleževati političnega življenja, velja ta »spovedni obrazec« v mnogočem za vse.

Tone D.

Naši fotografi iz republiške razstave

Devizne obleke so v naftalinu...

Maturantski ples 68 je za nami. Od prejšnjih se ni razlikoval niti za las. O, pač. To pot so najneestrpnejši in najbolj »fajtni« maturanti in nematuranti prihranili svoje borbene sposobnosti za drugič. Vse drugo pa je bilo, to mi morate priznati, po starem kalupu.

Raznežene mamice so zopet potočile za dobro vedro solza, ko so opazovale svoj maturantski naraščaj, kako lahkotno in mično brusi parket v dvorani C na mariborskem sejmišču. Še posebej se niso mogle nagledati svojih hčera, ki je bila vsaka najlepša in v najmenitnejši toaleti. (Za marsikatero so morali dobri starši odšteti tudi po nekaj tisočakov, novih seveda. Večina pa jih je morala prej zamenjati v šilinge ali lire. In avtomobili so zato brzeli v Gradec ali Trst. In trgovci in šivilje so si meli roke. In...) Nekateri pa so bile seveda skromnejše, saj vsakdo nima globokega žepa. Mnoge maturantke pa se plesa sploh niso mogle udeležiti, saj bi bilo nespodobno, če bi se udeležile hudo elitnega plesa v obleki, ki ni iz brokata ali kakšne druge

imenitne (beri: drage) tkanine. No, k sreči je bil takrat še trgovski ples, ki ni bil tako fin, in vsi so se lahko zabavali.

Plešoče, jedoče, sedeče in pijoče je zabaval teniški ex-šampion (in pevec baje) Ivica Šerfezi. Tudi on je marsikateri orosil oči, še posebej, ko je zapel tisto lepo in do solza ganljivo SUZE LIJU PLAVE OČI. Trudil se je res, pa kaj, ko je organizator sklenil z njim pogodbo in je že ob drugi uri z orkestrom vred pokazal pete (baje so mu nekatere maturantke sledile vse do avtomobila in ubogi Ivica bi skoraj ostal v Adamovem oblaku).

Višek plesa je bil... Pa kaj bi govorili. Devizne obleke so v naftalinu, mlade dame so sprale ličilo z obraza, robčki mamice so se osušili... Zato: maturantski ples 68 je mrtev, živel maturantski ples 69!

Braco Zaurnik

Marija Švajncer ml.

Samo razmišljanja ne zadostujejo

NA ŠTEVILNIH KONFERENCAH, SEMINARJIH, SEJAH, V TISKU, NA RADIO IN TELEVIZIJI VELIKO RAZPRAVLJAMO O BREZPOSELNOSTI V NAŠI DRŽAVI. TAKE RAZPRAVE NISO VEČ NIČ NOVEGA. ŽALOSTNO JE, DA SE LJUDJE NEKEGA STANJA, KI NIMA V SEBI NIČ DOBREGA, ZELO HITRO NAVADIMO IN ZARADI TAKE NAVAJENOSTI NE MISLIMO VEČ NA REŠITVE, AMPAK PREPUSTIMO VSE PRASTAREMU REŠITELJU — ČASU, ČEPRAV BI SE MORALI ZAVEDATI, DA JE PRAV VSAK ČLOVEK SESTAVNI DEL DRUŽBE IN BI MORAL KOT TAK TUDI IZPOLNJEVATI SVOJE NENAPISANO POSLANSTVO.

Nezaposlenost med mladimi narašča; resnico si je treba priznati brez olupševanja. Delo ima nad človekom veliko moč — celó osebnost lahko spremeni (bodisi v pozitivnem bodisi v negativnem smislu). Če je ta pomembnost tako jasna in različna, tako neverjetno navzoča, so lahko posledice osebkove nenamerne brezposelnosti zelo velike. Vedno močnejše se kažejo. Nemalokrat ali točneje pogosto se zgodi, da postane delodajalec nekega, svetlih idealov polnega, mladega človeka tuja tovarna, tuje gradbišče, tuja delavnica... Zdaj nas zanima odnos, ki ga bo dobil tak, skoraj izgnan mlad človek do lastne države, do vseh tistih ljudi, ki so premalo ali pa nič napravili, da mu ne bi bilo treba odhajati z doma. Zanimajo nas spremembe, ki se bodo pojavile v takem človeku.

Naj živi človek v tuji deželi začasno ali pa za zmeraj, svoje pripadnosti si ne bo mogel izriniti. V tujem svetu bo vedno tujec. To bo nosil v sebi, a tudi drugi mu bodo dali vedeti, da je tako. Morda hoče ob povratku prav zaradi te tesnobe pokazati, da je tisti veliki svet lep, da je mogoče v njem zelo veliko zaslužiti. (V resnici je mogoče veliko zaslužiti, če človek gara tudi v času, ko drugi počivajo, če pretirava v svojem delu, če si zmanjšuje dnevne obroke hrane. Ali pa pretirava tudi zato, da bi se lahko prej vrnil?) Gledanje, da je vse tuje tudi boljše, ni več nič novega, samo stopnjuje se. Ko se kasneje zgodi, da dobi tak človek zaposlitev doma, zavzame do vsega dokaj odklonilen odnos, ki lahko marsikoga presenetiti, je pa v resnici samo preprosta posledica tega, kar se je bilo prej dogodilo.

Pred odhodom je mlademu človeku neprijetno, da je še vedno na rameh svojih staršev, ki so radi poudarjali, da bi ga želeli kar najhitreje spraviti do kruha. Kruh pa je tako nedosegljiv. Težko mu je, ker ne more uresničiti svojih želja in postati to, kar si je vedno želel. (Mlad človek se v večini primerov zelo hitro odloči za poklic, ki bi ga nekoč želel opravljati.) V njem se pojavijo neke vrste manjvrednostni kompleksi; za razvijajočo se osebnost to ni nič čudnega. Nikakor pa ne moremo mimo skrajno negativne plati, ko mladoletnik zaide na kriva pota, s katerih se ob spoznanju, da je mogoče priti do kruha tudi na precej lahek način, zelo težko povrne.

Kje bi lahko naleteli na rešitve po tako pesimističnih razmišljanjih? V hipu bi lahko vzklíknil, naj prenehajo delati ljudje, ki so že upokojeni, in prepuste svoja mesta mladšim. Nizke pokojnine pa nam pokažejo, da na tak način problema ne bo mogoče rešiti. Kljub temu pa je še mogoče najti delovna mesta — samo poiskati jih je treba. Koliko je še po-

klicev v razvoju, med njimi so tudi taki, ki jih ljudje ne vrednotijo, a so vseeno enakovredni drugim. Uslužnostnih dejavnosti pri nas ne moremo pohvaliti. Ali ni tukaj nekaj bilk, katerih bi se bilo mogoče oprijeti? Rešitev bi bila lahko tudi v tem, da bi nekoliko zmanjšali osebne dohodke vodilnih uslužbencev.

Po temeljitih razmišljanjih je torej mogoče naleteti na spremembe, a samo razmišljanja v tem primeru res ne zadostujejo!

Krvodajalska akcija mladih

Jože Kraner 27-letni kovnostiskar je že 46-krat daroval kri!

Pred kratkim so komisija pri komiteju ZMS Maribor in terensko-vaški aktivni ZMS iz okolice Maribora organizirali na transfuzijski postaji splošne bolnišnice Maribor krvodajalsko akcijo. Dali so ji ime Rdeči teden.

Vsi vemo, kako je potrebna pomoč človeku v kritičnih trenutkih, vemo, kakšna dragocenost je kri takrat, ko gre za človeško življenje. Mladi so pokazali svojo humanost — dali so kri, ki bo reševala življenje soljudi. S svojim nesebičnim dejanjem so dokazali, da zanje človečnost ni samo fraza, ampak je resnica, del njih, resnica, je dejanje.

V dveh dneh je darovalo kri kar 81 mladih ljudi. Največ krvodajalcev je bilo iz Selnice ob Dravi. Sledijo Fram, Pernica, Sentilj, Bresternica in drugi kraji iz mariborske okolice.

Libertas

8. marec Pot Festum

Sem, sem za enakopravnost. Toda ne za tako, da bi moral namesto tebe pomivati posodo. Kajti ko pridem iz službe domov in berem (ta tolikokrat sponasani) časopis, sem utrujen, in naravnost revna me stresa, če pomislim, da bi moral začeti z lupljenjem krompirja. Raje toliko več zaslužim, ti pa si vzemi pomočnico. Če pa danes ne dobiš primerne gospodinske pomočnice, praviš. Ja, morda pa nisi ti z vsako zadovoljna. Če pa si tako izbirena, tedaj kar sama delaj. Gospodinsko pomočnico pa bi mučila, jo zmerjala, ji stokrat na dan povedala, kako drago je socialno zavarovanje. Ona pa ni ženska, kaj, si ne zasluži enakopravnosti?

Ne, ne bom se danes prepiral s tabo, ko je osmi marec.

Ve mislite, da je osmi marec, da je dan žena naravnost najprimernejši dan, da skilistirate moža. Da ti nisem ničesar kupil, gospod Mohorko pa je vse kupil. Prekleti Mohorko, saj on je direktor, pa bi se poročila z njim.

A da greste danes ženske in se ga boste našingale, enkrat na leto? Kar izvoli, če kot intelektualka misliš, da je boj za enakopravnost v tem, da se lahko enkrat na leto javno, legalno, praznično napijete!

Res je, tudi jaz proslavljam prvi maj, novo leto in dan republike navadno okrogel, toda jaz tega ne počnem iz boja za enakopravnost. Samo me muči, boš videla, bom šel, pa me ne bo do dvanajstih. Kar naj grem, praviš. O, saj upam. Mene ne boste s tem oslim marcem prentale!

Moja mama je bila kmetica in je delala od zore do mraka in ni vedela za osmi marec.

Saj, moja mama, ja! Kaj pa tvoja mestna razvajenka?

Ti bi rada nazaj tiste čase, ko so bili možiki »gospodje« v službah, ko so zaslužili toliko, da bi lahko imela še gospodinsko pomočnico in ljubčka od dolgega časa. Vam bom že dal to enakopravnost, poznam to!

No, zdaj se pa joči! Saj nič ne rečem. Nimam predsodkov; ampak priznaj, da je lepše, da se jaz napijem za dan žena kot pa ti, mati, ali ti, tovarišica predsednica sveta za gospodinske probleme. Zgodaj bom prišel, res.

Samo ne vlač! na dan Zofke Kveder! Ti jo le beri, jaz je ne bom; imela je stransko vlogo v slovenski literaturi.

Pil bom samo pivo. Da sem — trap. Ne.

čiljtrap

UBIL BI SE, DA SE NISEM RODIL
PES LAJA IN PAZI HISO. NEKDO LAJA IN ZIDA HISO
ON JE DELOVNO MESTO NUDIL VEDNO MLAJSEMU —
SINU
PAZITE, KDO VSE MAHA S PARTIJSKIMI ZASTAVAMI,
DA NE BODO POSTALE PREVEČ RDEČE
ŠE KOLO ZGODOVINE BI SE USTAVILO, ČE BI GA NA-
PRAVILA DOMAČA TOVARNA
AFORIZMI — NIHAD VOLIČ

MIROSLAV SLANA:

AGENT

(Črni humor)

Oni dan je vdrl v pisarno neznanec z zavihanim ovrtnikom. Iznenadene sodelavke so pometale tepotilni pribor skupaj s skodelicami kave kar v predale in še isti trenutek so po uradu zaropotali računalniki in pisalni stroji. V črni slutnji sem potisnil PLAY-BOY pod Uradni list in se napravil sila zaposlenega. Direktor je namreč »službeno« odpotoval v Grenoble na olimpiado, pa smo bili sami doma.

Brezbrizno je neznanec položil veliko torbo na mizo in si hladnokrvno obrisal potno čelo s črno rokvavico, ki je ni snel z desnice. Ta tip je sumljivo, sem pomislil. Ampak zdaj mi ne more ničesar več dokazati. Drži, z večjim podjetjem smo se združili zaradi naše nerentabilnosti —. Toda to je vendar INTEGRACIJA, to je danes družbena modnost, kot recimo MINI-KRILA! Končno pa smo vsi vodilni enako prispevali k deficitu. Ne, ne, to mora biti pomota —!

Nedolžno sem dvignil glavo: »Želite, tovariš?« sem vprašal uradno, glas pa se mi je tresel.

Kdo je neznanec, smo se nemo vpraševali.

Mož se je pripognil. Nastala je smrtna tišina. Zdaj zdaj se bo zgodilo najhujše, sem pomislil... Neznanec pa je izpulil iz tal pero, ga potisnil v roko skoraj okameneli sosedu in bliskovito segel v torbo. Na veliko začudenje navzočih je zdaj govoril za dve terti nižjim glasom: »Včasih je bil Lucifer prepovedan, danes vam lahko ponudim

izvirnega Vraga v telesu, Malapar-tejevo kožo, Veliki denar! Bi se raje odločili za Kratkotrajno srečo, za Neobjavljene pesmi ali za Iskanje izgubljenega časa? Na voljo imam tudi Ljubezni Richarda Wagnerja, Ubogega belca in Avčinovega Otroka — pri meni na obroke, pri meni najceneje!«

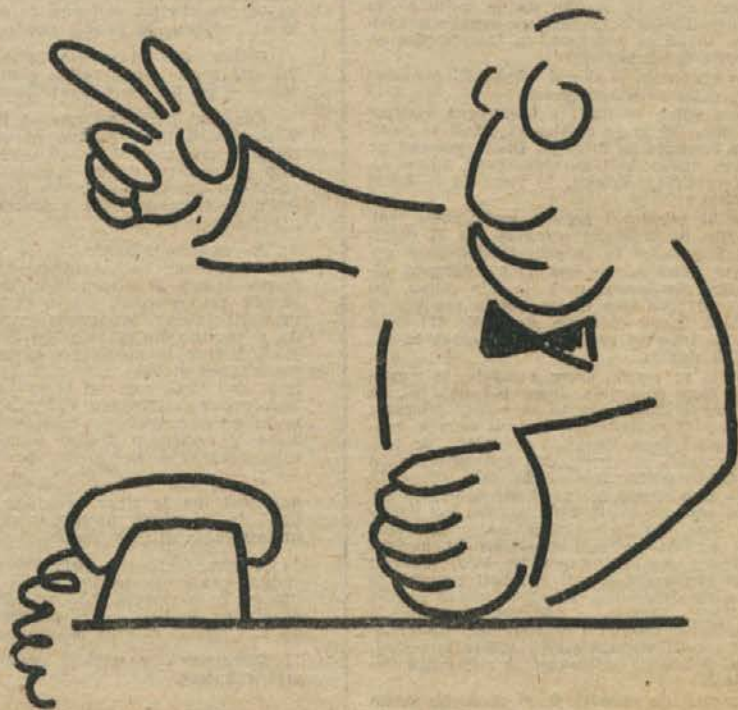
Končno je tip pospravil svojo »kramo«. Napotil se je proti izhodu. V meni pa je vse močnejše kljuvala črna slutnja in brez zaščite sem čakal, kdaj se bo neznanec obrnil, stopil k meni, mi potisnil pod nos nekakšno izkaznico in neizprosno rekel: »Tovariš Poneverič — oblecite plašč, brži! In brez neumnosti, prosim — imamo dokaze, da...«

In, sveta nebesa, pri vratih se je mož naglo obrnil. Neprizadeto je premeril moj zmeden obraz, potlej pa je naglo segel v žep —. On torej ni on?! Za vraga, ves čas sem slutil, da me opazujejo pri dejanjih, mi je šinilo skozi možgane in pri priči sem se sklonil za pisalno mizo.

Tedaj pa je neznanec, na veliko začudenje navzočih, izolekel iz žepa zobotrebec...

»Kmalu spet na svidenje!« se je prijazno priklonil, nato pa izginil skozi vrata z zobotrebcom med zobmi.

Po prostoru je završalo: »Kaj je vendar hotel neznanec z zavihanim ovrtnikom, s črno torbo in z zobotrebcom med zobmi?!« Osmero oči se je »zapičilo« vame. Se vedno sem čepel pod mizo. In zdaj sem vedel, da tudi oni vedo...

Ljubi svojoga bližnjega — posebno če je ženska